

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstoogmerk

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 1.000 fr. per jaar

Postrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 Antwerpen

HET ARBEIDSHOF EN EEN PAAR PROBLEMEN VAN RECHTSBEDELING

Rede uitgesproken door de Heer J. MATTHIJS, Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent
op de plechtige openingszitting van het Arbeidshof te Gent, op 2 september 1971.

1. Tien maanden zijn nog niet verstreken sinds de dag waarop de hr. Eerste Voorzitter en mij zelf de eervolle opdracht te beurt viel om, met innige vreugde, doch ook met het diep besef van onze zware verantwoordelijkheden, over te gaan tot de plechtige installatie van het Arbeidshof te Gent, en aldus, in het Rijk, op die 10 november 1970, aan Oost- en West-Vlaanderen de primeur te verzekeren van een gebeurtenis, die een mijlpaal betekent in de geschiedenis van onze nationale instellingen : zij was immers het symbool van de voltrokken integratie van het Arbeidsgerechtigd in de Rechterlijke Macht.

Bij het begroeten van die heuglijke verwezenlijking mocht ik onderstrepen dat het arbeidsgerecht, in de ruimste zin van het begrip, niet enkel een *jong* en een *oorspronkelijk* recht is, doch ook in de eerste plaats een *dynamisch recht*, waarvan de kenmerken en de sociale zending erop wijzen dat, in het domein dat hem toegewezen is meer dan in om het even welk andere gebied van de rechtsbedeling, de *snelheid* waarmee de gerezen geschillen dienen te worden geregeld of opgelost, uiteraard een essentieel vereiste is van de functie zelf van dit recht.

De onvermijdelijke materiële moeilijkheden waarmee het volbrengen van dit belangrijk en veeleisend opzet noodzakelijk moest gepaard gaan, hebben de arbeidsgerechten en hun auditoraten in een rekordtempo weten te overmeesteren, dank zij de ijver en de geestdrift, — veerkracht en rijkdom van de jeugd — waarmee zij bezielde waren, dank zij ook de kordate en wijze leiding van de bevoegde en ervaren korps- en diensthoofden, aan wie het lot van deze nieuwe rechtscolleges werd toevertrouwd.

Dit vertrouwen hebben ze niet beschaamd : met de innerlijke voldoening van de vervulde plicht, mogen zij, met rechtmatige fierheid, terugblikken op de in een zo korte tijdspanne geleverde prestaties. Zij die, zoals ik, dag per dag hebben mogen vaststellen ten koste van welke offers en inspanningen dit resultaat mocht worden bereikt, zijn ertoe gerechtigd aan al degenen die daartoe in enigerlei

mate hebben bijgedragen, uit naam van onze gemeenschap, een verdiende hulde te brengen en hen hartgrondig te danken voor het verheven begrip van de ambtsplicht die zij, in volle nederigheid maar vastberaden, hebben betuigd.

De onverpoosde naarstigheid waarmee zij, met het volledig inzetten van hun krachten en bevoegdheid, hun taak hebben aangegrepen was voor mij een opbeurende troost voor de kommervolle ontredde die, in de schoot van de bestaande rechtscolleges en gerechtelijke diensten, gedurende verscheidene maanden, veroorzaakt werd door de tot nogtoe ongeëvenaarde aderlating, welke de oprichting van de arbeidsgerechten in het rechtsgebied heeft geëist, en thans nog bezorgdheid verwekt (!).

2. Die openbare hulde en dankbetuiging, zijn hier temeer gerechtvaardigd daar aan de arbeidsgerechten geen enkele aanpassingsperiode werd gegund : onmiddellijk hebben zij moeten instaan voor een toevloed van geschillen die, op grond van artikel 1 van artikel 4 der wet van 10 oktober 1967, houdende de overgangsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, *ambtshalve* op hun algemene rol werden ingeschreven.

In dat verband, behoort het te worden beklemtoond dat, enkel in het rechtsgebied van het Arbeidshof te Gent, de vijf aldaar opgerichte arbeidsrechtbanken, op 1 november 1970, meer dan 3.000 zaken hebben overgenomen, die op dat ogenblik aanhangig waren vóór de opgeheven gerechten en administratieve rechtscolleges, terwijl meer dan 1.000 zaken *ambtshalve* werden overgeheveld naar de algemene rol van het Arbeidshof.

Het aantal nieuwe geschillen, die, tussen 1 november 1970 en 30 juni 1971, werden ingeleid, heeft het totaal aantal zaken, die op laatstvermelde datum aanhangig werden gemaakt, respectievelijk opgevoerd tot 15.489 wat de arbeidsrechtbanken betreft en tot 1405 voor het Arbeidshof.

Het baart werkelijk bewondering dat, ten overstaan van de zware last die aldus, van meetaf aan, het arbeidsgerecht van ons rechtsgebied beknelde, arbeidsrechtbanken en arbeidshof, deze taak met een opvallende doordringende werkzaamheid hebben weten aan te pakken: over een tijdspanne van amper zes maanden hebben de arbeidsrechtbanken in Oost- en West-Vlaanderen meer dan 8.000 vonnissen uitgesproken, terwijl het Arbeidshof alhier meer dan 700 arresten mocht vellen. Dergelijke cijfers vergen geen commentaar: zij leveren op zich zelf het verheugend bewijs van het plichtbewust en dynamisch enthousiasme waarmee de beroepsmagistraten van de zetel en van de auditoraten, de raadsheren en rechters in sociale zaken en de griffiers hun opdracht hebben opgenomen en vervuld, met de onmisbare hulp van de andere personeelsleden van de griffies en parketten, die, door hun bescheiden doch accuraat en doelmatig werk, een belangrijk aandeel hebben genomen bij de merkwaardige vlucht van de arbeidsgerechten.

3. Hun prestaties zijn temeer verdienstelijk wanneer men herinnert aan het remmend uitwerksel van de vertraging, waarmee, hier en daar, sommige personeelsleden van de griffies en auditoraten werden benoemd, terwijl thans nog dergelijke leemten moeten worden betruurd: ik denk o.m. aan de benoeming van een tweede substituut-arbeidsauditeur te Brugge, benoeming die sedert meer dan één jaar uitblijft; ook aan het geval dat zich voordoet in de arbeidsrechtbank te Oudenaarde, waar men tot einde april j.l. heeft moeten wachten op de benoeming van een advocaat tot plaatsvervangend rechter om een Kamer samen te stellen, die, overeenkomstig het artikel 81 van het Gerechtelijk Wetboek, kennis zou kunnen nemen van de geschillen betreffende de rechten en verplichtingen inzake kinderbijslag, verplichte verzekering voor gezondheidszorgen, en de rust- en overlevingspensioenen voor zelfstandigen.

Het geldt dan nog slechts een *voorlopige* oplossing, die ten spoedigste dient plaats te maken voor een regeling die de arbeidsrechtbank te Oudenaarde moet beveiligen tegen de onzekerheid van de huidige toestand.

Moge ik bovendien verwijzen naar de materiële voorwaarden, waarin gedurende de eerste maanden moest gewerkt worden: op verscheidene plaatsen waren de lokalen bestemd voor de griffie of het auditoraat niet klaar, terwijl, in vele gevallen, de bevoegde diensten van het Departement van Openbare Werken vóór reusachtige financiële en praktische problemen stonden, die zij evenwel, dank zij lofwaardige inspanningen, hebben weten op te lossen.

4. Voor het Gentse in het bijzonder, is het voor mij een zeer aangename taak in dat verband, hier, in het openbaar, aan de hr. opzichter Marcel Coppitters, ons aller erkentelijkheid te betuigen voor de onverdroten ijver en de doeltreffende initiatieven waarvan hij blijk heeft gegeven, om spoedig en gepast in te grijpen waar het behoorde, en aldus de goede werking van de diensten te verzekeren.

In deze hulde moet ik ook betrekken de ambtenaren van het Departement van Justitie, die er in geslaagd zijn het nodige meubilair en een functionele uitrusting tijdig aan onze diensten te verschaffen.

Persoonlijk heb ik herhaaldelijk vastgesteld met welke talrijke moeilijkheden en verwikkelingen zij daarbij te kampen hadden; een van die ambtenaren, de hr. Directeur Wauters, heeft er zijn gezondheid bij geknakt, en overleed plots in februari j.l. zonder de volle vrucht van zijn arbeid te mogen genieten.

Aan hem, aan de hr. Directeur Decaesstecker, aan de ijverige medewerkers van hun ploeg, gaat onze diepe dankbaarheid, want bij de geboorte van het arbeidsgerecht was hun bijstand beslissend.

Nu echter de weën van deze geboorte nog slechts een kwade herinnering zijn, die trouwens verdoezelt in de bloeiende gezondheid en in de snelle opgroei van het kind, dat in enkele maanden tijd spectaculaire vorderingen heeft gemaakt, behoort onze aandacht ook, en wel hoofdzakelijk, te worden toegespitst op de *hoedanigheid* van zijn opvoeding en haar bevordering.

* * *

5. Bij het benaarstigen en verzekeren van zijn rechtsoedeling, volstaat het immers niet dat het arbeidsgerecht zou waken over de spoed waarmee het geschil moet beslecht worden; zijn uitspraken moeten ook, en in de eerste plaats, *in feite en juridisch verantwoord* zijn.

Zo pas, wees ik erop dat het arbeidsgerecht jong en oorspronkelijk is. Meer dan om het even welke andere tak van de rechtswetenschap, volgt het de sociale en economische gebeurtenissen op de voet, en wordt het uitgebouwd naar de noden van het ogenblik.

Het wekt dan ook geen verwondering dat, aan de ene kant belangrijke en soms vrij ingewikkelde rechtsproblemen rijzen die openbaar ministerie en rechter tot uiterst delicate wetsinterpretatie nopen, terwijl aan de andere kant verschillende van de nochtans verjongde procedure-regelen van het Gerechtelijk Wetboek een te nauwspannend keurslijf zijn dat de vlotte afhandeling van bepaalde geschillen verhindert.

Mag ik U enkele ogenblikken aandacht vragen bij het verwijzen van een vluchtig gezamenlijk onderzoek van sommige van die problemen en van de oplossing die er zou kunnen aan verleend worden?

* * *

6. Een eerste belangwekkende vraag betreft de *eventuele toepassing door het Arbeidshof van een nieuwe wet of reglementering*.

Het sociaal zekerheidsrecht evolueert in een razend tempo, zodanig dat het, zelfs voor ingewijden, een nauwkeurige oplettenheid vergt om de nagenoeg dagelijkse wijzigingen aan de diverse sociaal-rechtelijke wettelijke of reglementaire bepalingen bij te houden en deze te assimileren.

Zo gebeurt het meermaals dat rechtzoekenden hoger beroep hebben ingesteld, *hetzij vóór 1 november 1970* tegen de beslissing van inmiddels opgeheven rechtsprekende administratieve colleges, *hetzij na 1 november 1970* tegen het vonnis van een arbeidsrechtbank, maar dat, sedert de datum van dit hoger beroep, een nieuwe wet of een nieuw Koninklijk besluit in werking trad, waardoor de appellant aanspraak kan maken op hogere tegemoetkomingen, die hij nochtans niet kon genieten op het ogenblik waarop het geschil in eerste aanleg beslecht werd.

De omvangrijke materies van de *tegemoetkomingen aan minder-validen*, van de *werknemerspensioenen* en van de *pensioenen der zelfstandigen* verschaffen daarvan een recent en treffend voorbeeld.

7. Inzake *tegemoetkomingen aan minder-validen*, werden de voorwaarden om ze te kunnen genieten bepaald door de *wet van 27 juni 1969* ⁽²⁾ en door het *Koninklijk besluit van 17 november 1969* ⁽³⁾.

Sedert het in werking treden van die basiswet van 27 juni 1969, werden drie Koninklijke besluiten uitgevaardigd:

1° het *Koninklijk besluit van 16 juni 1970* ⁽⁴⁾, krachtens hetwelk, vanaf 1 juli 1970, twee derden van de bestaansmiddelen worden vrijgesteld voor bepaalde categorieën van minder-validen, die voorheen die vrijstelling niet konden genieten;

2° het *Koninklijk besluit van 7 juni 1971* ⁽⁵⁾, waarbij, vanaf 1 juli 1971, het jaarlijks bedrag van de gewone tegemoetkomingen verhoogd wordt;

3° het Koninklijk besluit van 28 juni 1971 ⁽⁶⁾, waarbij, vanaf 1 juli 1971, bepaalde categorieën aanvragers gelijkgesteld worden met « niet-werkende minder-validen », terwijl tevens een versoepeling gehuldigd wordt wat de « bijzondere » tegemoetkomingen betreft.

8. Inzake *werknemerspensioenen*, werden de voorwaarden vastgelegd in het Koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 ⁽⁷⁾, dat, met ingang van 1 januari 1968, de harmonisering van de onderscheiden pensioenstelsels voor werknemers heeft verwezenlijkt.

Doch, sedertdien evolueerde deze reglementering zodanig vlug dat, sinds 24 oktober 1967, niet minder dan 29 Koninklijke besluiten en twee wetten het ganse stelsel aanmerkelijk hebben gewijzigd ⁽⁸⁾.

9. Inzake *pensioenen der zelfstandigen*, heeft het Koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 ⁽⁹⁾ alle vroegere wetten en besluiten gecoördineerd en ten uitvoer gelegd door het Koninklijk besluit van 22 december 1967 ⁽¹⁰⁾.

Amper één jaar geleden hebben de wet van 9 juni 1970 ⁽¹¹⁾ en het Koninklijk besluit van 16 juli 1970 ⁽¹²⁾ belangrijke wijzigingen en versoepelingen ingevoerd, terwijl een meer recent Koninklijk besluit van 10 mei 1971 ⁽¹³⁾ o.m. richtlijnen heeft vastgelegd in verband met het begrip « *nieuwe aanvraag* » en « *nieuw feit* », waarover ik verder zal handelen (zie onder nr. 15).

10. Buiten die drie voorbeelden, zou ik nog kunnen wijzen op de materie van het *gewaarborgd inkomen voor bejaarden*, gehuldigd door de wet van 1 april 1969 ⁽¹⁴⁾ en verder geregeld door het Koninklijk besluit van 29 april 1969 ⁽¹⁵⁾.

Sedert het in werking treden van deze nieuwe wetgeving, werden reeds twee Koninklijke besluiten uitgevaardigd: het eerste van 23 juni 1970 ⁽¹⁶⁾, houdende verhoging van het gewaarborgd inkomen, en het tweede van 17 juni 1971 ⁽¹⁷⁾, waarbij vanaf 1 juli 1971 een aanzienlijke versoepeling van de voorwaarden inzake bestaansmiddelen ingevoerd werd.

11. U zult mij willen excuseren voor deze vrij saale opsomming; mijn opzet was enkel aldus te wijzen op de bijzonder snelle vaart waarmede het sociaal zekerheidsrecht zich aan de dagelijkse ontwikkeling van de maatschappelijke toestanden aanpast, en derhalve op zijn beweeglijk en dus enigszins onstandvastig kenmerk, dat, bij elke toepassing van zijn bepalingen, de magistraten van het arbeidsgerecht tot de meeste waakzaamheid moet aanzetten, en bovendien voor uw Arbeidshof de vraag doet rijzen van de al dan niet toepasselijkheid van een nieuwe wet of reglementering op het geschil dat hem in graad van hoger beroep wordt overgelegd.

12. Welke waren, in dat laatste verband, de gangbare opvattingen t.o.v. de *vóór 1 november 1970 geldende wetgeving*?

Inzake *tegemoetkomingen aan minder-validen*, bepaalde het artikel 10 van het Koninklijk besluit van 22 juni 1955 ⁽¹⁸⁾ dat de commissie van beroep niet enkel statueerde aan de hand van de door betrokkene ingeroepen beroepsgrievens, maar tevens diende rekening te houden met alle andere elementen waarover deze commissie beschikte, zelfs indien deze gegevens niet werden weerhouden door de *overheid* die in eerste aanleg uitspraak had gedaan.

Er dient echter onmiddellijk te worden herinnerd aan de omstandigheid dat er in feite geen eerste aanleg bestond, vermits het de bevoegde Minister zelf was die de beslissing trof over het al dan niet toekennen van de tegemoetkomingen, en er bijgevolg geen administratieve commissie

in eerste aanleg was. Zo is het uit te leggen dat de wetgever aan de commissie van beroep opdracht gaf te statueren met inachtneming van alle factoren die ter kennis waren van die commissie, op het ogenblik waarop zij de zaak diende te behandelen.

De commissie van beroep hield eveneens rekening met wettelijke bepalingen van latere datum dan de aangevochten ministeriële beslissing: deze commissie van beroep steunde haar houding o.m. op een arrest van de Raad van State, dat als volgt luidt: « Uit artikel 10 van het K.B. van 22 juni 1955 blijkt dat de commissie van beroep de haar voorgelegde zaken tot zich kan trekken en kennis kan nemen van de *gegevens* welke de minister die in eerste aanleg besliste, niet in aanmerking heeft genomen. De commissie van beroep kan derhalve niet weigeren *feiten* die zich na de ministeriële beslissing hebben voorgedaan, en ondermeer een verergering van de arbeidsongeschiktheid in aanmerking te nemen » ⁽¹⁹⁾.

De commissie van beroep beschouwde dus een *nieuwe wetgeving* als « *gegevens* » of « *feiten* », die zich na de ministeriële beslissing hebben voorgedaan.

13. Inzake *werknemerspensioenen*, verstrekte de vroegere wetgeving de mogelijkheid om een « *nieuwe aanvraag* » te formuleren, wanneer betrokkene over nieuwe elementen beschikte, die hij nog niet aan de commissie had voorgelegd.

Het artikel 54 ter van het Koninklijk besluit van 17 juni 1955 voorzorg dit uitdrukkelijk, maar deze bepaling werd opgeheven wat de pensioenen na 1 januari 1968 betreft, door artikel 90, § 2, 3° van het Koninklijk besluit van 21 december 1967.

Datzelfde Koninklijk besluit hernam evenwel de tekst in artikel 21, dat als volgt luidt: « de gerechtigde kan een *nieuwe aanvraag* indienen wanneer hij zich tot staving ervan kan beroepen op *nieuwe bewijsstukken* welke niet eerder aan de administratieve overheid of het bevoegde geschillengerecht zijn voorgelegd ».

Samen met sommige auteurs ⁽²⁰⁾, zie ik het verschil als volgt: *Een nieuwe eis*, — soort van aanvraag tot herziening van de administratieve beslissingen of van het uitgesproken vonnis —, is ontvankelijk wanneer er nieuwe bewijselementen zijn. *Een herziening wegens een nieuw feit*, — dus een ander feit dan een nieuw bewijselement —, werd gehuldigd door het artikel 32 van het Koninklijk besluit van 28 april 1958. Doch, dit Koninklijk besluit werd door artikel 12, 8° van artikel 2 der wet van 10 oktober 1967, houdende het *Gerechtelijk Wetboek*, opgeheven; die herziening wegens een nieuw feit blijkt dus voortaan niet meer mogelijk te zijn.

14. Inzake *gewaarborgd inkomen voor bejaarden* voorziet artikel 11 § 1 van de wet van 1 april 1969 dat een nieuwe aanvraag mag worden ingediend wanneer zich volgens de aanvrager wijzigingen voordoen welke de toekenning of verhoging van het gewaarborgd inkomen rechtvaardigen.

Vermits de wijzigingen aan die wetgeving van zeer recente datum zijn, hebben zich in de praktijk nog weinig moeilijkheden voorgedaan. (zie hierboven onder nr. 10)

15. Inzake *pensioenen der zelfstandigen* is de toestand echter thans anders: het artikel 67 van het Koninklijk besluit van 16 juli 1970 ⁽²¹⁾ heeft, in het Koninklijk besluit van 22 december 1967, een nieuw artikel 256 bis ingelast.

Welnu, dit artikel 256 bis - § 2 luidt als volgt: « De Rijksdienst onderzoekt ambtshalve, met uitwerking op 1 juni 1970, de aanvragen die in beraad zijn en uitwerking hebben vóór die datum, en dit rekening houdend met de wijzigingen die op deze datum aangebracht in het Ko-

ninklijk besluit nr. 72 en in de ter uitvoering ervan genomen besluiten,» en het artikel voegt er aan toe : « *dit geldt ook voor de rechtscolleges* ».

Vermits dit Koninklijk besluit uitgevaardigd werd na de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek, moeten door « rechtscolleges » de *arbeidsrechtbanken* en *arbeidshoven* verstaan worden.

Het is trouwens in die zin dat het Arbeidshof te Gent reeds meerdere arresten heeft geveld, waarbij ambtshalve de rechten van betrokkene werden geregeld *per 1 juli 1970* ⁽²²⁾.

16. Welke zijn de principes welke voortaan dienen in acht te worden genomen, nu het Gerechtelijk Wetboek *sinds 1 november 1970* volledig in werking is getreden ?

De voorheen door de rechtspraak en de rechtsleer vastgelegde beginselen betreffende de *devolutive kracht van het hoger beroep* hebben geen wijziging ondergaan : het artikel 1068 van het Gerechtelijk Wetboek is ten slotte, ofschoon de bewoordingen ervan misschien minder duidelijk blijken, de voortzetting van het principe dat vastgelegd was in het *artikel 464* van het thans opgeheven Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering van 1806, d.w.z. dat, zo het hoger beroep de kennisneming van de zaak overbrengt van de rechter in eerste aanleg naar die van hoger beroep, de zaak nochtans bij de rechter van de tweede graad aanhangig wordt gemaakt *enkel* in de mate waarin de partijen op laatstgenoemde rechter beroep doen : « *tantum devolutum, quantum appellatum* » ⁽²³⁾.

Het zijn dus de partijen die, — de appellanten door hun hoger beroep ten principale ; de geïntimeerden door hun eventueel incidenteel hoger beroep —, de grenzen bepalen waarbinnen de rechter in hoger beroep recht moet spreken. Indien derhalve een van die partijen in graad van hoger beroep een *nieuwe eis* stelt terwijl de tegenpartij het debat op dit nieuw terrein uitdrukkelijk aangaat, is de rechter in hoger beroep ertoe gemachtigd om over die nieuwe eis, in eerste en laatste aanleg, uitspraak te doen.

17. Omtrent de toepasselijkheid van een nieuwe veelal meer gunstige wet aangaande de *regeling van de bewijslast*, kan evenmin betwisting bestaan : de toe te passen wet is die welke in werking was op het ogenblik waarop de eis tot tegemoetkoming of de aanvraag tot pensioen werd ingediend ⁽²⁴⁾.

Inderdaad, zo de wetten *inzake procedure* onmiddellijk toepassingskracht hebben, tenzij de wetgever het uitdrukkelijk anders zou hebben bepaald, worden daarentegen de *bewijslastnormen* beheerst door de wetsbepalingen die in werking waren bij het verrichten van de handelingen die tot het geschil aanleiding gaven ⁽²⁵⁾.

18. In sommige zaken, die aan het Arbeidshof worden overgelegd, houden de nieuwe wetsbepalingen verband met de beroepsgrievens ; integendeel in andere zaken heeft de nieuwe wetsbepaling in generlei mate betrekking tot de redenen waarom hoger beroep werd ingesteld, maar betreft zij veeleer de regularisering of de verhoging van de tegemoetkoming.

Wanneer het Arbeidshof zich stipt beperkt tot hetgeen aan de beslissing van de eerste rechter werd onderworpen, is het nagenoeg evident dat vele belanghebbenden een nieuwe aanvraag bij de betrokken Rijksdienst zullen indienen, tenware die dienst ambtshalve zou optreden, zoals b.v. in zake het pensioen der zelfstandigen.

Moge terloops evenwel verwezen worden naar de standpunten voorheen ingenomen door de Raad van State in twee arresten, respectievelijk gedagtekend *24 april en 8 mei 1969* :

a) « Het tot stand komen van een nieuwe wetgeving beantwoordt niet aan het begrip « *nieuwe bewijsmidde-*

len » zoals ze in artikel 54ter van het Algemeen Reglement van 17 juni 1955 betreffende de ouderdomspensioenen zijn omschreven » ⁽²⁶⁾.

b) « De regularisatiebijdrage inzake werknemerspensioen is geen « *nieuw feit* » in de zin van artikel 32 van het Koninklijk besluit van 28 april 1958 » ⁽²⁷⁾.

Ik voeg er echter dadelijk aan toe dat, vermits, zoals ik het zopas heb onderstreept (zie hierboven onder nr. 13 in fine, het begrip « *nieuw feit* » door het Gerechtelijk Wetboek opgeheven werd, ⁽²⁸⁾ dit laatste arrest thans minder betekenis heeft.

19. Beide partijen, zowel de belanghebbende als de betrokken Rijksdienst, kunnen akkoord gaan om toepassing te maken van de nieuwe wetgeving, die meestal gunstiger uitvalt voor de partikulier.

Teneinde de minder-validen en pensioengerechtigden, die zeker niet behoren tot de begunstigten van onze gemeenschap, nutteloze en langdurige voorzieningen te besparen met een « *herzieningsaanvraag* » moet het Arbeidshof, dat in de eerste plaats over het vervullen van zijn sociale opdracht stipt dient te waken, toepassing maken van de nieuwe wetgeving.

Het geldt immers een vaststaand beginsel, door talrijke arresten van het Hof van Cassatie en van de Hoven van beroep bevestigd, dat het verbod nieuwe eisen in hoger beroep in te stellen *niet de openbare orde raakt*, en het Arbeidshof niet enkel behoeft het niet ambtshalve toe te passen, maar bovendien zelfs niet *vermag het in te roepen*, indien het middel van niet-ontvankelijkheid door de partij tegen dewelke de nieuwe eis geformuleerd wordt niet werd opgeworpen ⁽²⁹⁾.

20. Het samenvattend onderzoek van dit eerste probleem leidt onmiddellijk tot de verheugende vaststelling dat het sociaal zekerheidsrecht ten voordele van de minder-validen en bejaarden zich zodanig vlug aanpast aan de levensbehoeften van de gemeenschap, dat de Administratie en de arbeidsgerechten ertoe geroepen worden, met de dag meer recentere wetgevingen toe te passen.

Doch, aan de andere kant, dienen uit dit onderzoek de twee volgende conclusiën te worden getrokken :

1° Principieel, blijft de devolutive kracht van het hoger beroep gestand, en een jongere wetgeving mag niet door de rechter in hoger beroep op het hem overgelegd geschil worden toegepast tenzij de wetgever zelf die toepassing uitdrukkelijk voorziet, zoals b.v. inzake pensioenen der zelfstandigen.

2° Wanneer de betrokken Rijksdienst akkoord gaat met de toepassing van een voor de tegenpartij meer gunstige wetsbepaling, dan *moet* het Arbeidshof deze laatste toepassen.

* * *

21. Een *tweede probleem*, waarover ik U heden zou willen onderhouden, betreft de bindende kracht voor het Arbeidshof van de arresten van de Raad van State, houdende vernietiging van een beslissing gewezen door een thans opgeheven administratief rechtscollege.

Vóór het in werking treden van het Gerechtelijk Wetboek werd het berechten van individuele geschillen inzake sociale voorzieningen « in principe » opgedragen aan administratieve rechtscolleges, evenwel met uitzondering van o.m. de betwistingen inzake arbeidsongevallen en beroepsziekten, die in onze wetgeving niet beschouwd waren als specifieke aangelegenheden behorende tot de sociale zekerheidsregeling.

Die administratieve rechtscolleges kenden « in principe » een tweevoudige aanleg : een eerste aanleg, waar

gewestelijke klachtencommissies bevoegd waren, en een commissie van hoger beroep voor het ganse Rijk.

Tegen de in laatste aanleg gewezen beslissingen was verhaal bij de Raad van State mogelijk op grond van het artikel 9 van de organieke wet van 23 december 1946, houdende oprichting van de Raad van State.

In geval van vernietiging van de beslissing, die door de commissie van hoger beroep werd getroffen, verwees de Raad van State de zaak naar die commissie terug, en zij moest zich gedragen naar het arrest van de Raad van State wat de daarin beslechte rechtspunten betrof.

Thans rijst de vraag of het Arbeidshof, — dat voortaan de zaken dient te behandelen van de afgeschafte administratieve rechtsprekende commissies in hoger beroep —, zich eveneens dient te gedragen naar het arrest van de Raad van State inzake de uitspraak « in rechte ».

22. Het is U bekend dat, sinds het inwerkingtreden van het Gerechtelijk Wetboek op 1 november 1970 een deel van het « sociaal contentieux » onttrokken werd aan de bevoegdheid van de Raad van State. De werkzaamheden van de afdeling « Administratie » zouden met ongeveer 1/5de verminderen ⁽³⁰⁾.

Intussen werd, sedert die datum, bij het Hof van Cassatie een derde Kamer opgericht om kennis te nemen van de voorzieningen inzake arbeidsrecht en sociaal zekerheidsrecht terwijl, krachtens de overgangsbepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, « indien de beslissing van een opgeheven gerecht vernietigd wordt door de Raad van State, en er aanleiding tot verzending bestaat, de zaak naar het bevoegde nieuwe gerecht verzonden wordt » ⁽³¹⁾.

Ofschoon de arbeidshoven derhalve slechts tijdelijk van dergelijke gevallen kennis zullen nemen, is niettemin de studie van dat probleem niet van belang ontbloot, zoals uit het verder exposé zal blijken.

23. Welke was de toestand vóór 1 november 1970 ?

De wetgever had voor elk administratief rechtscollege afzonderlijk de bevoegdheid, de samenstelling, de inrichting alsook de rechtspleging geregeld.

Het behoeft geen betoog dat zodanige schikking niet van aard was om éénheid van rechtspraak te bevorderen; het werkte integendeel het uiteenlopend kenmerk en de heterogeniteit van het sociaal contentieux in de hand.

Aldus bestonden tot op 1 november 1970, o.m. volgende wettelijke bepalingen :

24. Inzake *werknemerspensioenen* voorzag artikel 20 van de wet van 21 mei 1955, dat tegen in laatste aanleg gewezen beslissingen verhaal mogelijk was bij de Raad van State. In geval van vernietiging verwees de Raad van State de zaak naar een ander rechtscollege of naar hetzelfde college, doch anders samengesteld. Dat rechtscollege behoorde zich naar dit arrest te gedragen ten aanzien van het daarin beslechte rechtspunt.

Het uitvoeringsbesluit van hogervermelde wet van 21 mei 1955, met name het Koninklijk besluit van 28 april 1958, werd opgeheven door artikel 12, 8° van het algemeen artikel 2 der wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek.

25. Inzake *pensioenen voor zelfstandigen* voorzag artikel 41 § 2 van het Koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 dat de Hoge Commissie, in geval van verwijzing na vernietiging, zich moet schikken naar het arrest van de Raad van State wat betreft de daarin beslechte rechtspunten.

Vóór het in werking treden van het Koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967, regelde de wet van 21 augustus 1963 het stelsel van het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen; artikel 54 § 2 van die wet

voorzag eveneens dat, in geval van vernietiging, de anders samengestelde Hoge Commissie zich diende te gedragen naar het arrest van de Raad van State wat de daarin beslechte rechtspunten betrof.

Artikel 54 van de wet van 21 augustus 1963 werd opgeheven door artikel 12, 16° van het algemeen artikel 2 der wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek.

26. De rechtspraak van de Raad van State heeft over de naleving van deze wettelijke bepalingen stipt ge-
waakt; zo b.v. :

1. in een arrest van 12 februari 1970, beschikt de Raad van State dat de Hoge Commissie voor de pensioenen der zelfstandigen zich moet gedragen naar het arrest van de Raad van State op de rechtspunten welke hij heeft beslecht : « het is niet voldoende dat de Hoge Commissie bewijst kennis gehad te hebben van dit arrest, maar zij moet de zaak opnieuw onderzoeken met inachtneming van de door het arrest beslechte rechtspunten » ⁽³²⁾;

2. in een ander arrest van 9 juni 1970 bevestigt de Raad van State voormelde zienswijze ⁽³³⁾.

27. Welke is de huidige wetgeving betreffende arresten van nietigverklaring door de Raad van State ten opzichte van thans nog bestaande administratieve rechtscolleges ?

De organieke wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State werd onlangs grondig gewijzigd door de wet van 3 juni 1971 ⁽³⁴⁾.

Artikel 5 van laatstvermelde wet heeft artikel 9 van de wet van 23 december 1946 aangevuld met de volgende bepaling : « De administratieve rechtscolleges, waarnaar de Raad van State de zaak na een arrest van nietigverklaring heeft verwezen, gedragen zich naar dit arrest ten aanzien van het daarin beslechte rechtspunt ».

De wetgever heeft dus, wat de thans nog bestaande administratieve rechtscolleges betreft, in de wet zelf houdende instelling van een Raad van State, een algemene gedragslijn opgelegd.

28. Aan de andere kant dient te worden gewezen op het artikel 1, zevende lid van het artikel 4 van de wet van 10 oktober 1967 houdende het Gerechtelijk Wetboek. Naar luid van dit artikel wordt de *bevoegdheid* van de nieuwe gerechten, voor de zaken die aanhangig waren vóór de opheffen gerechten bepaald volgens de regels die de bevoegdheid regelden van de opgeheven gerechten vóór de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek.

Inzake *bevoegdheid*, dient het Arbeidshof zich bijgevolg te schikken naar de regelen die van toepassing waren bij de administratieve rechtscolleges.

29. De vraag die nu verder rijst is te weten in welke mate een arrest van de Raad van State, dat een administratieve beslissing vernietigt, bindend is voor een rechtbank; m.a.w. welke is de draagwijdte van een arrest van de Raad van State ?

Vooraf dient een onderscheid te worden gemaakt tussen, aan de ene kant, de beroepen tot nietigverklaring ingesteld tegen de *akten en reglementen van de Administratieve overheden*, en, aan de andere kant, de beroepen tot nietigverklaring tegen de *administratieve beslissingen in betwiste zaken* : (art. 9 eerste lid van de wet van 23 december 1946). Hetgeen ons terzake aanbelangt betreft de administratieve beslissingen *in geschilzaken*.

Terwijl algemeen aanvaard wordt dat de beroepen tot *nietigverklaring tegen de akten en reglementen van de administratieve overheden*, niet met een gerechtelijk, doch met een *administratief karakter* zijn aangemerkt, en de

Raad van State in casu een functie van administratieve aard vervult, dient daarentegen, inzake de beroepen tot nietigverklaring tegen de *administratieve beslissingen in betwiste zaken*, een onderscheid te worden gemaakt tussen de arresten, waarbij de *vernietiging* van een beslissing van een administratief rechtscollege wordt uitgesproken en de arresten waarbij een verzoek om vernietiging wordt *verworpen*.

Ter zake, zijn het enkel de arresten, die de *vernietiging* hebben uitgesproken die ons aanbelangen. Zowel de rechtsleer als de rechtspraak nemen aan, dat een arrest van de Raad van State, dat de nietigverklaring heeft uitgesproken, even soeverein is als de in kracht van gewijsde gegane beslissingen van de gewone hoven en rechtbanken, en dat het t.o.v. iedereen kan worden ingeroepen, zodat het ook voor de rechter *bindend* is; dergelijk arrest heeft bijgevolg gezag van gewijsde « *erga omnes* » ⁽³⁵⁾.

Het besluit is dus duidelijk :

De taak van de Raad van State bestond er in te waken over de naleving van het recht door de administratieve rechtscolleges, in het bijzonder wat de motivering van de uitspraken betreft.

Het Arbeidshof treedt in de plaats van deze opgeheven rechtscolleges, en dient de door de Raad van State vernietigde beslissingen te hernemen met inachtneming van de bij dit opperste administratief gerecht beslechte rechtspunten.

30. Niet zonder belang echter is het er op te wijzen dat, vooreerst door de commissies van hoger beroep inzake werkloosheid, en naderhand door uw Arbeidshof, van deze verplichting afgeweken werd in twee verschillende aangelegenheden.

Wat het toekennen betreft van *werkloosheidsuitkeringen* aan in een *beschermde werkplaats tewerkgestelde minder-valide werknemers* waren bepaalde rechtsproblemen gerezen. Inderdaad, om tot uitkering *gerechtigd* te kunnen zijn is de onderwerping aan de sociale zekerheid per se niet voldoende.

De werkloze moet daarenboven nog een zeker aantal arbeids- of gelijkgestelde dagen in een bepaalde periode, die de aanvraag vooraf gaat, kunnen laten gelden.

Om aldus *toelaatbaar* te zijn tot de regeling werkloosheid moet hij prestaties in aanmerking laten nemen die verricht werden tegen een loon dat niet lager was dan het minimumloon vastgesteld door het bevoegd paritair comité of door het gebruik.

Welnu, terwijl, aan de ene kant, de wetgeving betreffende de minder-validen bepaalde minima-lonen had vastgesteld, die moesten uitbetaald worden aan de tewerkgestelde minder-validen in de beschutte werkplaatsen, had aan de andere kant de wetgeving inzake werkloosheid voorzien dat werkloosheidsuitkeringen niet mochten uitbetaald worden aan degenen die een loon ontvingen lager dan die welke bepaald werden bij ministerieel besluit, genomen in uitvoering van het Koninklijk besluit van 20 december 1963 inzake arbeidsvoorziening en werkloosheid.

In werkelijkheid waren de lonen uitbetaald aan de minder-validen in de beschutte werkplaatsen lager dan de minimalonen vastgesteld voor het bekomen van de werkloosheidsuitkeringen zodat de werkloze minder-validen in die omstandigheden uitgesloten waren van het recht op uitkeringen.

Dit belette echter niet dat, op 3 mei 1968, bij beslissing van de Franstalige Commissie van beroep te Brussel (nr. L. 145/F) — en, op 27 september 1968, bij beslissing van de commissie van beroep, tweede Nederlandstalige Kamer (nr. 2.208/F) aangenomen werd dat arbeid verricht door een minder-valide werknemer in een beschutte werkplaats

wel in aanmerking kwam voor het verkrijgen van het recht op werkloosheidsuitkeringen, wanneer die werknemer bezoldigd was overeenkomstig het bepaalde in het Koninklijk besluit van 9 december 1965, ook al was het aldus verkregen loon lager dan het referteloan, zoals vereist door het artikel 12/bis van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 ⁽³⁶⁾.

De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening was tegen deze interpretatie in cassatieberoep gegaan bij de Raad van State, die achtereenvolgens en, ingevolge een constante rechtspraak, besliste dat het minimumloon, bedoeld in artikel 121, § 2, eerste lid van het Koninklijk besluit van 20 december 1963 voor de in een beschermde werkplaats tewerkgestelde minder-valide, het loon betrof dat door de Minister op grond van deze bepaling was vastgesteld geworden, doch niet het minimumloon dat aan een dergelijke werknemer krachtens het Koninklijk besluit van 9 december 1965 moest worden betaald ⁽³⁷⁾.

In de motivering van deze arresten werd o.m. aangehaald dat de zienswijze van de commissies van hoger beroep op een verkeerde interpretatie van de verschillende ingeroepen wetsbepalingen berustte. Terwijl artikel 2, paragraaf 1 van het Koninklijk besluit van 9 december 1965 in uitvoering is genomen van artikel 23 - zesde lid van de wet van 16 april 1963, betreffende de sociale reclassering van de minder-validen en er toe strekt een minimumloon te zien toekennen aan de minder-validen die tewerkgesteld waren in een beschermde werkplaats, staat dit buiten verband met de bepalingen van artikel 121, paragraaf 2, van het Koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende de arbeidsvoorziening, dat uitdrukkelijke macht verleent aan de Minister om, na advies van het beheercomité van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, het minimumloon te bepalen dat in aanmerking zal genomen worden opdat aanspraak zou kunnen gemaakt worden op de werkloosheidsuitkeringen, aldus in casu de bepalingen van artikelen 12/bis - 18 en 19 van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 inzake werkloosheid.

De betwisting ligt ongetwijfeld bij de draagwijdte van artikel 121, § 2 - 2de lid - 2° van het Koninklijk besluit van 20 december 1963 en van artikel 12/bis van het ministerieel besluit van 4 juni 1964 in uitvoering van dit Koninklijk besluit genomen, en waarbij verwezen wordt naar een *minimaal referteloan*, dat bereikt moet worden opdat de arbeidsdagen in aanmerking zouden kunnen genomen worden voor de *toelaatbaarheid* tot uitkeringen. Daarentegen had het Koninklijk besluit van 9 december 1965, genomen, in uitvoering van het laatste lid van artikel 23 van de wet van 16 april 1963 op de sociale reclassering van de minder-validen; minimalonen vastgesteld die er uitsluitend toe strekten aan degenen die in een beschermde werkplaats tewerkgesteld waren minimalonen te zien toekennen, waaronder niet mocht gewerkt worden.

Bij arrest van 18 maart 1971 besliste het Arbeidshof te Gent — (afdeling Brugge - zesde Kamer), inzake Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t/ Spriet Luc in dezelfde zin als de Raad van State, met de considerans althans dat de toepassing van hogervernoemde uitdrukkelijke reglementaire bepalingen aanleiding gaf tot *discriminatie* tussen minder-validen tewerkgesteld in een beschutte werkplaats en die welke tewerkgesteld worden bij een werkgever in nagenoeg dezelfde omstandigheden maar voor wie de Sociale Inspectie het verminderd loon als werkelijk gerechtvaardigd aanvaardde, rekening houdend met de speciale omstandigheden van de arbeid.

Daarentegen besliste de achtste Kamer van uw Arbeidshof, in een aantal gelijkaardige gevallen, dat de minder-validen tewerkgesteld in een beschutte werkplaats *wel* recht hadden op werkloosheidsuitkeringen, zelfs indien het uitbetaald loon lager was dan dit vastgesteld bij

artikel 12/bis van het ministerieel besluit van 4 juni 1964, en in met redenen omklede beslissingen werd de rechtsargumentatie van de Raad van State op bepaalde punten aangevochten.

Het Hof van Cassatie zal wellicht nooit het rechtsconflict moeten oplossen, daar de wetgeving op dit punt inmiddels gewijzigd werd, namelijk bij Koninklijk besluit van 24 juli 1971 betreffende de werkloosheidsuitkeringen toegekend aan de in een beschermde werkplaats tewerkgestelde minder-valide werknemers, en bij het *ministerieel besluit van 25 juni 1971* inzake werkloosheid van dezelfde categorie werknemers.

Beide besluiten werden in het «Staatsblad» van 1 juli 1971 bekend gemaakt en traden dezelfde dag nog in werking. Deze nieuwe bepalingen voorzien dat het recht op uitkeringen voor de minder-validen dient in te gaan rekening houdend met het loon dat zij hebben verdiend en naar rato van hun geregelde aanwezigheid op het werk in de beschermde werkplaatsen, al moest hun loon minder bedragen dan het dagelijks referteloon dat vastgesteld wordt ter uitvoering van artikel 130 - § 2 - 1° lid - 1° a van het Koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid.

Worden nochtans enkel in aanmerking genomen de arbeidsdagen of halve arbeidsdagen die verricht worden tegen een loon dat ten minste gelijk is aan datgene vastgesteld ter uitvoering van artikel 23 zesde lid van de wet van 16 april 1963 betreffende de sociale reclassering van de minder-validen.

Het bedrag van de werkloosheidsuitkering wordt voor de minder-valide werknemer gezinshoofd vastgesteld op 60 % van het gemiddeld dagloon verdiend in de beschermde werkplaats in de loop van het referte kalenderkwartaal, en voor de minder-valide werknemer die geen gezinshoofd is op 50 % van dat loon.

31. De andere aangelegenheid die aanleiding gaf tot een gelijkaardige afwijking is de volgende. Naar luid van het artikel 6 van onze Grondwet zijn alle Belgen gelijk voor de wet. De reglementering inzake werkloosheidsuitkeringen onderscheidt niettemin verschillende soorten werknemers naargelang ze al dan niet gezinshoofd zijn, minderjarig of meerderjarig, gehuwd of niet, alsmede naar gelang hun geslacht.

Bij arrest van 28 november 1952 had de Raad van State hieromtrent beslist dat artikel 6 van de Grondwet alleen eist dat op gelijke feitelijke toestanden gelijke regelen zouden worden toegepast. Het besluit van de Regent van 25 oktober 1949, doet aan die bepaling geen afbreuk waar het, ten opzichte van het toelaten der werklozen tot het genot van de werklozensteun naargelang van geslacht of gezinstoestand, verschillende voorwaarden bepaalt om redenen die steunen op de beoordeling van de verschillende sociale omstandigheden over welke gegrondheid het de Raad van State niet toekomt te oordelen⁽³⁸⁾.

In een stevig gemotiveerde beslissing heeft de frans-talige Kamer van de commissie van beroep te Brussel op 18 juni 1968, daarentegen geoordeeld dat discriminatie tussen jonge werknemers van 18 tot 20 jaar, naargelang ze van het vrouwelijk of van het mannelijk geslacht zijn, niet opgaat en, er voorzichtigheidshalve, aan toevoegd : «zonder het gezag te miskennen van de interpretatie die door de Raad van State gegeven werd aan artikel 6 van de Grondwet betreffende het Regentsbesluit van 25 oktober 1949, schijnt dit precedent verschillend van de bepalingen toepasselijk in onderhavig geval».

Hierna een kort relaas van het besproken geval.

Een werkloze werkneemster Mertens, Christiane, uit Jumet, was vergoed geworden volgens de barema's van categorie VI (werkneemster van 18 tot 20 jaar die geen

gezinshoofd is), toendertijd in werking. Zij diende een verhaal in bij de Klachtencommissie om haar het barema te zien toekennen verbonden aan categorie V (de mannelijke werknemers van 18 tot 20 jaar) dat hoger lag. Vóór de Klachtencommissie werd in hoofdorde de opheffing van de discriminatie geëist, terwijl in ondergeschikte orde gevraagd werd dat de Commissie, alvorens uitspraak te doen, het advies van het Hoger Gerechtshof te Luxemburg zou inwinnen over de toepasselijkheid van artikel 119 van het Verdrag van Rome. De Klachtencommissie beperkte zich ertoe, vooraleer over de grond te beslissen, te beschikken dat artikel 119 van het Verdrag van Rome, dat gelijke bezoldiging tussen man en vrouw voorziet, enkel betrekking heeft op de «wedde» in de enge zin van het woord en niet op de werkloosheidsuitkering. De werkneemster heeft de beslissing van de Commissie over de grond niet afgewacht en ging onmiddellijk in hoger beroep. De Commissie van hoger beroep in haar belangrijke beslissing van 18 juni 1968, herneemt deze stelling en stelt vast dat de werkloosheidsuitkering in de eerste plaats uiteraard van het loon verschilt omdat zij een *politiek recht* onderstelt, terwijl het recht op loon een *burgerlijk recht* is⁽⁴⁰⁾.

Verder vindt het recht op werkloosheidsuitkeringen zijn oorsprong niet in de betaling van bijdragen aan de sociale zekerheid, maar in de wettelijke en reglementaire bepalingen betreffende de werking van de openbare dienst belast met de verdeling van de uitkeringen⁽⁴¹⁾. Uit de ontleding van het huidig stelsel der verzekering tegen werkloosheid blijkt dat de enige band tussen het loon en de werkloosheidsuitkering gelegen is in het feit dat deze laatste toegekend wordt ter vervanging van het loon⁽⁴²⁾.

De beslissing van de Commissie van beroep van Brussel van 18 juni 1968 inzake Mertens, Christiane, werd door de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening aangevochten bij de Raad van State ; deze hogere rechtsinstantie heeft ter zake nog geen uitspraak gedaan.

Intussen, zal het Arbeidshof moeten beslissen aangaande een hoger beroep tegen een beslissing van de Klachtencommissie te Roeselare, die de motivering van de beslissing van 18 juni 1968 overgenomen heeft, geval waarin de appellant nu het arrest van de Raad van State dd. 28 november 1952 inroep⁽⁴³⁾.

Doch, hier ook schijnt de wetgever als een «deus ex machina» de reglementering op dit punt te willen wijzigen. De pers heeft immers onlangs melding gemaakt van een voorstel tot wijziging van de artikelen 154 en 157 van het Koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid in de zin van de toekenning als werkloosheidsuitkering van een procent van het genoten loon.

In dit nieuw perspectief dat, naar het schijnt, vanaf oktober 1971 werkelijkheid zou worden, zal de discriminatie eventueel slechts verder kunnen bestreden worden op gebied van loon, doch niet meer op dit van werklozenvergoeding⁽⁴⁴⁾.

* * *

32. Buiten de twee problemen waarover ik, in verband met de rechtsbedeling van het Arbeidshof, gemeend heb enigszins te mogen uitweiden, zijn er talrijke andere vragen die in dat verband een onderzoek van aktueel belang zouden vergen.

Van uw aandacht zou ik echter misbruik maken moest ik deze aangelegenheden bij dit reeds te uitvoerig exposé, aansnijden.

Op de drempel van dit nieuw gerechtelijk jaar, zou ik nochtans zeer bondig een laatste woord willen wijden aan een paar bedenkingen betreffende de *procedure voor de arbeidsgerechten*.

Al heeft men reeds, in vrij uiteenlopende richtingen en naar gelang de betrokken belangen, het Gerechtelijk Wet-

boek tot voorwerp genomen van soms gegronde, doch veelal niet gegronde kritiek, toch blijkt men aan dit reusachtig werk vrij eenstemmig de grote verdienste te erkennen dat het een einde heeft gesteld aan de wirwar die het gevolg was van de grote verscheidenheid van de voormalige administratieve rechtscolleges, werkrechtscollages, rechtsprekende commissies van beroep, Hoge commissies, en dies meer. Zij hadden elk hun eigen bevoegdheid «*ratione loci*» en «*ratione materiae*», en hun eigen samenstelling. Zij hadden eigen procedureregelen en de in acht te nemen termijnen waren dikwijls verschillend.

De door het Gerechtelijk Wetboek ingevoerde eenvoudigheid bevordert ongetwijfeld een goed rechtsbedeling. Het eigen kenmerk van de geschillen die tot de bevoegdheid behoren van de arbeidsgerechten heeft niettemin de wetgever ertoe gebracht bepaalde procedureregelen aan te passen en te versoepelen in het belang van de rechtzoekenden.

Zo is het o.m. dat het artikel 138 opdracht geeft aan het openbaar ministerie partijen bij te staan bij de voorlichting van de rechters, door zelf erover te waken dat alle nuttige en nodige inlichtingen voorgebracht worden.

Het artikel 704 heeft een bijzondere en vereenvoudigde vorm van rechtsingang door verzoekschrift ingevoerd. Arbeiders, bedienden en zelfstandigen, die niet in persoon of bij advocaat verschijnen, mogen vertegenwoordigd worden door een afgevaardigde van een representatieve organisatie drager van een schriftelijke volmacht (art. 728).

Hoger beroep kan door de partijen worden ingesteld bij ter post aangetekende brief (artikel 1056, gewijzigd bij de wet van 12 mei 1971), en het openbaar ministerie kan zelf initiatief nemen tot hoger beroep, zelfs wanneer het in eerste aanleg geen «*partij*» was ter zake (art. 1052).

Men kan evenwel de vraag stellen — «*de lege ferenda*» — of het niet aangewezen zou zijn bijvoorbeeld ook de *minder-validen* te machtigen zich te laten vertegenwoordigen door een afgevaardigde van een representatieve organisatie, of de bepalingen aan te passen die de bijzondere rechtsplegingen regelen van het deskundig onderzoek, waarin, in strijd met de procedures van getuigenverhoor en plaatsopneming, het initiatief tot uitvoering van de beslissing van de rechter aan de partijen overgelaten wordt (art. 965).

Verder, is het werkelijk te rechtvaardigen dat de rechtzoekenden die in persoon verschijnen, — het zijn meestal de minst bedeelden —, ertoe verplicht zijn zich tot een gerechtsdeurwaarder te wenden om het vonnis dat zij verkregen te doen betekenen, ten einde aldus de termijn van hoger beroep t.o.v. de tegenpartij te doen lopen, ofwel om verzet te doen aantekenen tegen een vonnis dat tegen hen bij verstek werd uitgesproken, omdat zij wegens toevallige omstandigheden niet tijdig konden verschijnen?

Het ontgaat mij zeker niet dat de griffies en de arbeidsauditoraten, bezielde met de sociale zin die van hen verwacht werd, zich van meetaf aan hebben ingespannen om, in de mate die verenigbaar is met de bepalingen van artikel 297 van het Gerechtelijk Wetboek, de partijen bij te staan ten einde een vlotte afhandeling van de zaken mogelijk te maken.

Ik meen evenwel dat het gewenst is dat de wetgever op de reeds ingeslagen weg zou voortgaan, en de gepaste wijzigingen zou brengen aan de wetsbepalingen die, — inzonderheid wat de zogenoemde sociale voorzieningen betreft —, aan de noden en de toestand van sommige rechtzoekenden minder aangepast zijn.

33. Tot zover, Mijnheer de Eerste Voorzitter, Mijne Heren, deze enkele beschouwingen die erop wijzen dat de verheugende vaststellingen die ik bij de aanvang van deze uiteenzetting mocht doen, niet beduiden dat de ideale toestand naar dewelke gestreefd werd reeds is bereikt.

Er ligt nog heel wat werk voor de boeg, doch vooraleer U uit te nodigen uw werkzaamheden te hervatten, heb ik nog de plicht, — en dit maal een droeve plicht —, samen met U te verwijlen bij het herdenken van degenen die, in dit rechtsgebied, de nochtans zo jonge arbeidsgerechten reeds ontvielen.

* * *

1. Op zijn eenenvijftigste verjaardag, namelijk op 7 juni 1971, overleed te Torhout, de heer *Marcel Ceenaeme*, rechter in sociale zaken als zelfstandige in de arbeidsrechtbank te Brugge.

In deze rechtbank kreeg hij, door de samenstelling van de beurtrol, nog geen gelegenheid om zitting te houden. Daardoor wordt het betreurenswaardige van zijn plots overlijden nog sterker beklemtoond.

Hij was een eenvoudig mens en een harde werker die de volle achtung genoot van allen die hem kenden.

Door zijn voortdurende nauwe contacten in het milieu van de landbouwers kende hij steeds hun materiële en sociale moeilijkheden. Dit bracht hem er ook toe het secretariaat op zich te nemen van een plaatselijk verzekeringsorganisme.

Voor land- en tuinbouworganisaties was hij de inrichter van reizen en tevens van voordrachten ter bevordering van hun beroepskennis.

Onverdroten verleende hij eveneens zijn medewerking aan de veebond en een reeks landbouworganisaties.

Reeds in 1958 werd hij onderscheiden met het bijzonder landbouwereteken 2e klas.

Plots en onverwacht ontviel hem op 27 januari 1970 zijn 48-jarige echtgenote. Dit zwaar verlies heeft hij, samen met zijn zes kinderen, moedig gedragen.

Steeds bleef hij verder ijveren voor het welzijn van eenieder in zijn kringen.

De bekroning van zijn werk zag hij in de taak die hem bij Koninklijk besluit van 27 oktober 1970 werd toevertrouwd door zijn benoeming tot rechter in sociale zaken als zelfstandige.

Een taak die hij, helaas, niet heeft mogen volbrengen.

* * *

2. Even onverwacht overleed te Heule, op 16 juni 1971, de heer *Marcel Soete*, rechter in sociale zaken als werknemer-arbeider in de arbeidsrechtbanken te Kortrijk, te leper en te Veurne.

Geboren op 25 januari 1915, te Heule, alwaar hij zijn lager onderwijs genoot, volgde hij er nadien gespecialiseerde lessen voor de metaalnijverheid.

De sociale problemen in onze gemeenschap eisten bij hem zeer vroeg zijn bijzondere belangstelling op. Hij ging zich daarin dan ook verder verdiepen en bekwamen in een gewestelijke sociale school.

Zijn aktiviteiten in de schoot van syndicale bewegingen waren op meerdere terreinen bijzonder verdienstelijk.

Hij was lid van het Paritair Comité van de Metaalbouw en aanverwante vakken.

Hij ontpopte zich tot specialist met juridische gaven in de Commissie van Advies bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening en in de Klachtencommissie van de Ziekteverzekering.

Eveneens maakte hij zich verdienstelijk in een coöperatieve instelling.

Na gedurende twaalf jaar een gemeentelijk mandaat te hebben uitgeoefend, bleef hij nog lid van de Commissie van Openbare Onderstand.

In 1968 werd hij belast met het mandaat van plaatsvervangend werkrechter-werkman in de Werkrechtsraad te Kortrijk.

Bij Koninklijk besluit van 27 oktober 1970 werd hij be-

noemd tot rechter in sociale zaken als werknemer-arbelder in de arbeidsrechtbanken te Kortrijk, te Ieper en te Veurne.

In deze hoedanigheid werd zijn trouwe medewerking steeds op prijs gesteld.

Hij nam deze taak waar met een uiterste nauwgezetheid.

Zijn voortdurend streven naar orde en rechtvaardigheid bracht hem vooral in de sociale sector, tot een bijzondere voorkeur voor de juridische problemen in onze maatschappij.

Hij was een uitzonderlijk verdienstelijk mens, hij was een goed mens. Zijn echtgenote en zijn vijf kinderen verliezen in hem de rots in het gezin.

De arbeidsrechtbanken te Kortrijk, te Ieper en te Veurne hebben in hem een trouwe, toegewijde medewerker zien heengaan.

* * *

3. Voor de derde maal, in dezelfde maand, werd in West-Vlaanderen het arbeidsgerecht door de dood aangegepen.

Thans werd het Arbeidshof zelf getroffen door het schielijk overlijden van mevrouw Marie-Thérèse Vanden Bilcke, echtgenote M. Denys.

Geboren in 1927, te Brugge, trad zij er in 1943 in dienst in de privé-sector.

In 1948 werd zij typiste in het Ministerie van Energie en Brandstoffen. Na nog dienst te hebben gedaan in het Departement van Economische Zaken en in het Departement van Middenstand, werd zij reeds op 16 november 1949 als klerk-typiste aangeworven bij de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, gewestelijk bureau te Brugge, alwaar zij in dienst bleef tot 31 maart 1971.

Tijdens haar jarenlange dienstperiode bij deze Rijksdienst werd zij er steeds geprezen, zowel door haar meerderen als door haar collega's.

Ten overstaan van de belangen van de hulpzoekende werklozen bleek zij er steeds met de meeste rechtvaardigheid en een bijzondere tegemoetkomendheid bezielde te zijn.

Door haar functie in de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening werd ook op haar medewerking beroep gedaan door de plaatselijke Klachtencommissie inzake Werkloosheid.

Op 22 maart 1971 werd zij benoemd tot opsteller bij het Arbeidshof te Gent. Met volle vreugde aanvaardde zij deze welverdiende bevordering en trad op 1 april 1971 in dienst in de afdeling te Brugge.

Haar jarenlange ervaring en haar karaktereigenschappen maakten haar voor de griffie van dit Arbeidshof onmiddellijk tot een zeer verdienstelijke, gewetensvolle en toegewijde medewerkster.

Haar inzet om de administratieve structuur in de afdeling te Brugge te helpen uitbouwen, was volledig.

De vreugde die zij in haar nieuwe werkkring mocht genieten was jammerlijk zeer kortstondig. Het is in de griffie zelf van het Hof, in de uitoefening van haar dienst, dat de dood haar plots en onverwacht kwam halen op 24 juni 1971.

Het Arbeidshof te Gent heeft in haar een zeer nauwgezette medewerkster verloren.

In haar huisgezin en in haar familie laat zij een schreeuwende wonde na en een onoverbrugbare smart.

Met haar echtgenoot, haar zoon en haar moeder buigen wij diep over haar nagedachtenis.

* * *

Voor de Koning, vorder ik dat het aan het Arbeidshof behage te verklaren dat het zijn werkzaamheden herneemt. Gent, 2 september 1971.

(1) Zie mijn openingsrede dd. 1 september 1970 vóór het Hof van beroep te Gent : « *De toekomst van de magistratuur op een keerpunt* », R.W. 1970-1971, kol. 89, nr. 5 ; « *L'avenir de la magistrature au tournant* », J.T. 1971, blz. 245 e.v. nr. 5.

(2) Stsbl. van 15 juli 1969.

(3) Stsbl. van 19 november 1969.

(4) Stsbl. van 30 juni 1970 - Dit K.B. wijzigt art. 24 van het K.B. van 17 november 1969.

(5) Stsbl. van 30 juni 1971 - Dit K.B. wijzigt art. 33 van het K.B. van 17 november 1969.

(6) Stsbl. van 10 juli 1971 - Dit K.B. vult de artt. 20 en 43 aan van het K.B. van 17 november 1969.

(7) Stsbl. van 27 oktober 1967.

(8) De belangrijkste van deze wetten en K.B. zijn :

1° de wet van 5 juni 1970 (Stsbl. van 30 juni 1970), waardoor een versoepeling werd gehuldigd door het « *vermoeden van tewerkstelling* » voor de jaren die aan 1946 voorafgingen, eveneens te verlenen aan degenen die, van 1946 af tot op hun pensioengerechtigde leeftijd, een volledige tewerkstelling als werknemer konden bewijzen, op hoogstens twee jaar na ;

2° de Koninklijke besluiten van 13 november, 3 en 21 december 1970 (Stsbl. van 30 december 1970), waarbij :

a) aan de pensioengerechtigden de mogelijkheid werd geboden hun ontbrekende bijdragen te regulariseren ;

b) aan weduwen en mijnwerkers meer gunstige voorwaarden werden geschonken ;

c) en tevens werd aanvaard dat voortaan het bewijs dat bijdragen voor pensioenen werden afgehouden op zich zelf volstaat, ook al werden die bijdragen door de werkgever niet gestort.

(9) Stsbl. van 14 november 1967.

(10) Stsbl. van 10 januari 1968.

(11) Stsbl. van 17 juni 1970 - Deze wet betreft de sociale programmatie van de zelfstandigen, en is in werking sinds 1 juli 1970 ; de vereenvoudiging van het bewijs van de beroepsloopbaan alsook de versoepeling van het onderzoek naar de bestaansmiddelen zijn er de meest belangrijke kenmerken van.

(12) Stsbl. van 18 juli 1970 - Dit K.B. huldigt vooreerst meer voordelige voorwaarden inzake overlevingspensioen van de weduwe, brengt versoepeling mede wat de gelijkstelling betreft met periodes van « *bezigheid* », en verbetert de invloed van de bestaansmiddelen op het pensioenbedrag.

(13) Stsbl. van 12 mei 1971.

(14) Stsbl. van 29 april 1969.

(15) Stsbl. van 1 mei 1969.

(16) Stsbl. van 30 juni 1970.

(17) Stsbl. van 30 juni 1971.

(18) Stsbl. van 15 juli 1955.

(19) Arrest nr. 9064 inzake de *Ramaix t./ Belgische Staat*, gepubliceerd in de « *Arresten van de Raad van State* », 1961, blz. 1178.

(20) Zie o.m. Maurice Henrard : « *La pension des travailleurs salariés* », J.T. 1971, 161 e.v.

(21) Stsbl. van 18 juli 1970.

(22) Zie o.m. : Arrest 4de Kamer van 9 april 1971, inzake Verbeke, Agnès t./ R.S.V.Z. - Arrest 1ste Kamer van 16 april 1971, inzake R.S.V.Z. t./ Everaert, Marie - Arrest 9de Kamer van 4 juni 1971, inzake R.S.V.Z. t./ Van Waes, Gabriëlle - Geen van die arresten werd gepubliceerd.

(23) Over deze devolutieve kracht van het hoger beroep en haar draagwijdte raadplege men o.m. :

a) in de jongste rechtspraak : Cass. 10 maart 1955, en de conclusiën van de hr. advocaat-generaal Delange die het arrest voorafgaan : Pas. 1955, I, 766. - Cass. 13 maart 1964, R.W. 1964-1965, kol. 1018 en Pas. 1964, I, 757. - Cass. 28 januari 1965, R.W. 1964-1965, kol. 2117 ; J.T. 1965, 259 en noot M.A. Flamme ; Pas. 1965, I, 521. - Cass., 22 september 1969, Pas. 1970, I, 59 ; J.T. 1969, 709 ; R.S.P. 1969-1970, 261.

b) in de rechtsleer : R.P.D.B., Tw. Appel en matière civile, nr. 443. - A.P.R., Tw. Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel, blz. 237.

(24) Zie het verslag van de Koninklijke Commissaris voor de Gerechtelijke Hervorming, wijlen de hr. Ch. Van Reepinghen - Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1963-1964 - nr. 60 - 10 december 1963 - blz. 251 en 252, en de bespreking van het amendement ingediend door de hr. Volksvertegenwoordiger F. Hermans (Parl. Besch. - Kamer - Zitt. 1965-1966 - nr. 59/47) tot het art. 1068 - Ger. Wb., in zijn verslag : Parl. Besch. - Kamer - Zitt. 1966-1967 - nr. 59/49 - 1 juni 1967 - blz. 159 en 160.

Moge eraan herinnerd worden dat indien in graad van hoger beroep nieuwe eisen niet ontvankelijk zijn buiten de gestelde voorwaarden, daarentegen nieuwe middelen voor de eerste maal aan de rechter in hoger beroep steeds mogen voorgelegd worden, en derhalve elke eis die ertoe strekt de oorspronkelijke vordering in te korten eigenlijk slechts een verweer uitmaakt, en dus ook voor het eerst in graad in hoger beroep kan worden voorgebracht.

Zie o.m. : Gent (Ver. K.), 30 september 1943 en Cass., 17 oktober 1946, R.C.J.B. 1947, blz. 159 en de noot van Prof.

Henri Simont. - Brussel, 28 november 1951, Pas. 1952, II, 81. - Brussel, 2 april 1952, J.T. 1953, 522. - Gent, 3 juni 1953, advies O.M., R.W. 1953-1954, 837. - Gent, 31 mei 1954 en advies O.M., T. Not. 1954, blz. 129 en 138. - Gent, 24 november 1954, R.W. 1954-1955, 1393. - Cass. 3 januari 1955, R. 1954-1955, 1847; Pas. 1955, I, 440. - Gent, 4 juni 1959, en advies O.M., R.M., R.W. 1959-1960, 1116; Pas. 1960, II, 24. - Brussel, 30 september 1959, J.T. 1959 656. - Brussel (Ver. K.), 18 juni 1963, J.T. 1963, 452. - Cass., 28 januari 1965, Pas. 1965, I, 521; J.T. 1965, 259 en noot M.A. Flamme; R.W. 1964-1965, 2117. - Cass., 18 november 1966, Pas. 1967, I, 367. - Cass., 19 september 1968, Pas. 1969, I, 74. - Cass., 19 oktober 1968, J.T. 1968, 747.

(25) Zie o.m.: Prof. Marcel Storme: «De bewijslast in het Belgisch privaatrecht», nr. 51. - Rog. De Corte: «Intertemporaal recht en het Gerechtelijk Wetboek», R.W. 1970-1971, 394 e.v.

(26) Arrest dd. 8 mei 1969, nr. 13.542, inzake *Marchal t./ R.W.P.*, «Arresten Raad van State», 1969.

(27) Arrest dd. 24 april 1969, nr. 13.512, inzake *Thyssen t./ R.W.P.*, «Arresten Raad van State», 1969.

(28) Zie art. 12. - 8° van artikel 2 der wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk Wetboek.

(29) Zie o.m.: A.P.R. - W. Brosens - Tw. «Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel», blz. 283. - Cass., 21 november 1868, Pas. 1869, I, 42. - Cass., 5 februari 1931, Pas. 1931, I, 64. - Brussel, 24 december 1952, J.T. 1953, 383. - Gent, 6 juli 1955 en advies O.M., R.W. 1956-1957, 292. - Gent, 22 mei 1963, Pas. 1964, II, 224. - Cass., 28 maart 1968, Pas. 1968, I, 923; R.W. 1968-1969, 356; J.T. 1968, 345. - Cass., 19 september 1968, Pas. 1969, I, 74. - Cass., 17 oktober 1968, Pas. 1969, I, 181 en voetnoot (3). - Cass., 5 december 1968, Pas. 1969, I, 329 en voetnoot (5). - Brussel, 29 juni 1970, J.T. 1970, 511.

(30) Zie Willem Lambrechts: «Raad van State, waarheen?», R.W. 1970-1971, 243.

(31) Zie artikel 1 - 3° - derde lid van artikel 4 (overgangsmaatregelen) der wet van 10 oktober 1967, houdende het Gerechtelijk Wetboek.

(32) Arrest nr. 13.957 (6de K.), inzake *Legros t./ R.S.V.Z.*, «Arresten Raad van State», 1970.

(33) Arrest nr. 14.145 (6de K.), inzake *R.S.V.Z. t./ Reyne*, «Arresten Raad van State», 1970.

(34) Stsbl. van 19 juni 1971.

(35) Zie o.m.: Parl. Besch. - Senaat - Zitt. 1964-1965 - nr. 185 - 11 maart 1965 - Verslag van de hr. Senator Prof. P.M. Orban namens de Commissie voor Binnenlandse Zaken.

Zie ook: Rb. Brugge (1ste K.), 2 december 1952, inzake C.O.O. Lichtervelde t./ Van Haecke; R.W. 1953-1954, kol. 1205.

(36) Zie P. Rousseau: «Aspecten van de rechtspraak inzake werkloosheidsverzekering», Belgisch Tijdschrift voor Soc. Zekerheid, maart 1970, nr. 3, blz. 434.

(37) Verzameling arresten van de Raad van State: Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Delvaux, nr. 13.820 van 2 december 1969;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Basteyns, nr. 13.909, van 20 januari 1970;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Goossens, nr. 13.924, van 27 januari 1970;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Ramboer, nr. 13.938, van 3 februari 1970;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Janssen, nr. 13.953, van 10 februari 1970;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Lobbstaël, nr. 14.008, van 10 maart 1970;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Denolf, nr. 14.009, van 10 maart 1970;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Billiau, nr. 14.171, van 16 juni 1970, ook gepubliceerd in het «J.T. du Travail», 1970, blz. 145-146 met noot L.D.;

Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Van Belleghem, nr. 14.288, van 6 oktober 1970.

(38) Arrest nr. 1989 van 28 november 1952 inzake *Laevens t./ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening*: Verzamelingen van de Arresten van de Raad van State, 1952.

(39) Inzake *Mertens t./ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening* - J.T. 1968, blz. 460 tot 462.

(40) Cass., 21 december 1956 op de conclusies van de hr. advocaat-generaal Ganshof van der Meersch, Pas. 1957, I, 431 tot 465; J.T. 1957, blz. 49 tot 62; R.J.D.A. 1957, blz. 73 tot 93.

(41) Zie Raad van State, 28 november 1952, inzake *Laevens t./ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening*, vermeld onder voetnoot (38).

(42) Raad van State, 26 september 1967, arrest nr. 12.558, inzake *Hemerick t./ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening*.

(43) Zaak Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening t./ Maes, Annie, uit Hoogdele - aanhangig vóór de 8ste Kamer van het Arbeidshof te Gent, afdeling Brugge.

(44) Zie *Erna Douws*, assistente aan de V.U.B.: «De plaats van de vrouw in de Belgische Sociale Zekerheid - Leemten en anakronismen van de reglementering», blz. 2, korte inhoud van haar verslag uitgebracht op de studiedag ingericht te Brussel, op 6 mei 1971, door het Ministerie van Sociale Voorzorg. De volledige tekst van deze bijdrage zal eerlang in extenso gepubliceerd worden in het «Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid».

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 26 maart 1971.

Afdelingsvoorzitter-verslaggever: M. Rutsaert.

Advocaat-generaal: M. Krings.

Advocaten: Mrs. Simont en Bayart.

Handelshuur. — Vraag tot hernieuwing. — Weigering. —

In hoofddeorde wegens grove tekortkomingen, subsidiair op grond van art. 16, IV. — Rechter neemt alleen de subsidiaire grond in aanmerking als hebbende de meest doorslaggevende waarde. — Ten onrechte. — Toepassing van art. 16, 1, 4° indien de huurder de grove tekortkomingen betwist.

De verhuurder had de hernieuwing van de handelshuur geweigerd, in hoofddeorde op grond van grove tekortkomingen van de huurder, subsidiair op grond van art. 16 IV, handelshuurwet. De rechter heeft beslist dat alleen de laatstvermelde grond, als hebbende de meest doorslaggevende waarde, in aanmerking moest genomen worden.

Ten onrechte heeft de rechter aldus beslist, want indien de weigering wegens grove tekortkomingen gegrond wordt verklaard, kan de verhuurder niet tot uitkering van een uitzettingsvergoeding veroordeeld wor-

den, in strijd met wat zich voordoet in het geval van art. 16, IV, en het stond de verhuurder vrij zich in hoofddeorde op grove tekortkomingen, subsidiair op de weigering, tegen uitkering van een uitzettingsvergoeding te beroepen.

De rechter heeft de weigering wegens grove tekortkomingen niet als een ongemotiveerde of als een niet-ernstige weigering kunnen beschouwen op grond dat de verhuurder binnen twaalf maanden geen verbreking van de huurovereenkomst had aangevraagd; het behoorde aan de huurder, overeenkomstig het voorschrift van art. 16, 1, 4°, zich binnen de gestelde termijn tot de rechter te wenden ingeval van betwisting van het recht van weigering van de verhuurder op grond van grove tekortkomingen.

N.V. Vennootschap tot bevordering der Brouwerij
Cerckel t./ Vermeulen en Janssen.

Gelet op het bestreden vonnis, op 28 november 1969 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Leuven;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 14, 16, en inzonderheid 16, 1, 4°, en 16, IV, 22, 24 en 25 vervat in de wet van 30 april 1951, zoals deze artikelen gewijzigd werden door de wet van 29 juni 1955, die de af-

deling II bis van hoofdstuk II van titel VIII van boek III van het Burgerlijk Wetboek vormt, 1134, 1184, 1317, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis, om te beslissen dat de vordering tot betaling van een vergoeding wegens uitzetting, door de verweerders ingesteld, gegrond is en om eiseres te veroordelen tot betaling van de som van 158.400 fr., vermeerderd met de gerechtelijke interesten en de kosten, op de volgende motivering steunt: « dat... de redenen die door deze verhuurster in haar schrijven van 29 maart 1968 werden opgegeven om de door de huurders op 20 januari 1968 aangevraagde huurhernieuwing te weigeren van verschillende aard waren: in eerste orde beweerde tekortkomingen van de huurders aan de contractueel aangegane verplichtingen, vervolgens en dit volgens de gebruikte term « subsidiair », een weigering « in ieder geval », wat slechts kon beschouwd worden als een weigering zonder motieven; dat indien een verhuurder voorzeker meer dan één reden van weigering tegelijkertijd mag inroepen, zelfs de ene in hoofdorde en de andere in ondergeschikte orde, en hij ook binnen de wettelijk gestelde termijn van drie maand een nieuwe reden kan inroepen indien hij meent dat de eerste niet zal ingewilligd worden, een gelijktijdig inroepen van redenen als voorwaarde stelt dat er geen tegenstrijdigheid bestaat tussen de verschillende redenen; dat dergelijke tegenstrijdigheid niet alleen dient verstaan te worden in de betekenis dat een opgegeven reden de andere geheel of ten dele uitsluit, maar ook in die zin dat het werkelijk inzicht van de verhuurder volkomen duidelijk moet zijn voor de huurder, zodat deze laatste zijn aanspraak op huurhernieuwing verder normaal kan laten gelden, zo nodig op gerechtelijk plan; dat daarbij ook noodzakelijkerwijze dient rekening gehouden te worden met het belang van de verschillende opgegeven redenen, zodat ondermeer als hoofdreden moet beschouwd worden, niet die welke als dusdanig door de verhuurder wordt opgegeven, maar wel de reden die op het gebied van de contractuele verhoudingen onmiddellijk de meest doorslaggevende waarde heeft; dat in de huidige betwisting, omwille van dergelijke inderlijke tegenstrijdigheid tussen de eerstvermelde redenen, de beweerde contractuele tekortkomingen, en de tegelijkertijd ingeroepen ongemotiveerde weigering, alleen deze laatste kon gelden voor de regeling van de verdere betrekkingen tussen partijen; dat elke andere beoordeling immers als onaanvaardbaar gevolg zou hebben gehad dat de huurders verplicht werden een rechtsgeding in te stellen dat hun, ook ingeval zij in het gelijk werden gesteld, toch niet kon baten, aangezien alsdan de ongemotiveerde weigering zou tellen; dat, wanneer in de gegeven omstandigheden de weigering gegrond op contractuele tekortkomingen geen gevolg kon hebben, het uitblijven van elke reactie vanwege de huurders binnen de termijn bepaald door artikel 16, 1, 4°, laatste lid, van de wet op de handelshuurovereenkomsten te hunnen nadele geen enkel verval van recht kon medebrengen; ... dat nog mag aangestipt dat de werkelijke juridische draagwijdte van de op 29 maart 1968 genomen beslissing omtrent de huurhernieuwing aan de verhuurster niet mocht ontgaan en ook niet schijnt ontsnapt te zijn, wat kan afgeleid worden uit het op het einde van de brief van die datum uitgedrukte voorbehoud de verbreking van de huurovereenkomst ten laste van de huurders te vragen en schadevergoeding te vorderen; dat dergelijk voorbehoud weinig zin kon hebben indien de verhuurster niet zelf overtuigd was geweest van het onvermijdelijk gevolg van de door haar uiteindelijk ongemotiveerde weigering; dat ze nadien echter in de nog verlopen twaalf maanden in werkelijkheid geen verbreking van de huurovereenkomst vroeg... »;

terwijl het vonnis aldus beslist dat het weigeren van de huurhernieuwing, in hoofdorde onder inroeping van grove tekortkomingen van de huurders aan de voor hen uit de huur voortvloeiende verplichtingen, en subsidiair op grond van artikel 16, IV, van de wet op de handelshuurovereen-

komsten, een tegenstrijdig antwoord op de aanvraag tot hernieuwing uitmaakt, zodat er dient te worden aangenomen dat de weigering van hernieuwing die in hoofdorde aan de huurders is ter kennis gebracht die is welke « onmiddellijk » de meest doorslaggevende waarde heeft, dit wil zeggen de weigering, bedoeld door artikel 16, IV, van de wet, op de handelshuurovereenkomsten,

en terwijl nochtans, wanneer de verhuurder om de hernieuwing van de huur te weigeren, verscheidene redenen heeft ingeroepen, waaronder de onrechtmatige daad van de huurder, deze laatste reden, indien zij gegrond is, volstaat tot uitsluiting van elk recht op vergoeding wegens uitzetting ten voordele van de huurders, al hadden de andere redenen, afzonderlijk bekeken, dit recht laten ontstaan; ten deze, eiseres als hoofdreden tot weigering de onrechtmatige daad van de verweerders heeft ingeroepen; naar luid van artikel 16, 1, 4°, laatste lid, van de wet op de handelshuurovereenkomsten, dat in het middel is aangeduid, de verweerders, om te betwisten dat eiseres zich kon beroepen op de door haar aangevoerde grove tekortkomingen, zich tot de vrederechter dienden te wenden binnen dertig dagen na het antwoord van eiseres, op straffe van verval; daar de verweerders zich niet met de bovengenoemde doeleinden en binnen de termijn van dertig dagen tot de rechter hadden gewend, de door eiseres in hoofdorde ingeroepen reden tot weigering niet ongegrond mocht worden verklaard en bijgevolg ieder recht op vergoeding ten behoeve van de verweerders uitsloot, en terwijl derhalve, door aan de verweerders een vergoeding wegens uitzetting toe te kennen op grond van het in het middel aangeduid artikel 16, IV, van de wet op de handelshuurovereenkomsten, het bestreden vonnis: 1° het beginsel miskent dat, wanneer de verhuurder, om de hernieuwing van de huur te weigeren, verscheidene redenen waaronder de onrechtmatige daad van de huurder heeft ingeroepen, deze laatste reden, indien zij niet ongegrond wordt verklaard, volstaat tot het uitsluiten van elk recht op vergoeding ten behoeve van de huurders, al hadden de andere ingeroepen redenen, afzonderlijk beschouwd, dat recht zelf laten ontstaan (schending van de in het middel aangeduide bepalingen, en inzonderheid van die van afdeling II bis van hoofdstuk II van titel VIII van boek III van het Burgerlijk Wetboek welke in het middel zijn aangeduid);

Overwegende dat, volgens het bestreden vonnis, eiseres de door de verweerders aangevraagde huurvernieuwing weigerde, in hoofdorde, op grond van verschillende tekortkomingen van laatstgenoemden aan hun contractueel aangegane verplichtingen, en, subsidiair, op grond van artikel 1, 16, IV, van de wet van 30 april 1951 op de handels-huur (weigering mits uitzettingsvergoeding);

Overwegende dat de rechtbank ten onrechte beslist heeft dat alleen laatstvermelde grond van weigering, als hebbende de meest doorslaggevende waarde, in aanmerking moest genomen worden, omdat men zoniet de huurders ertoe zou verplichten met betrekking tot de aangevoerde contractuele tekortkomingen een geding in te stellen dat hun niet kan baten, vermits, ook indien zij in het gelijk werden gesteld, de verhuurder zich op de tweede grond van weigering zou kunnen beroepen;

Overwegende immers dat indien de weigering wegens grove tekortkomingen gegrond wordt verklaard, de verhuurder niet tot uitkering van een uitzettingsvergoeding kan veroordeeld worden, in strijd met wat zich voordoet in het geval van het artikel 1, 16, IV van de wet op de handelshuur, waarvan door de rechtbank toepassing werd gemaakt;

Overwegende dat het eiseres vrijstond, in hoofdorde op contractuele tekortkomingen te steunen en subsidiair zich op de weigering mits uitkering van een uitzettingsvergoeding te beroepen; dat daardoor noch tegenstrijdigheid noch onduidelijkheid ontstaat;

Overwegende dienvolgens dat de rechtbank, door haar beslissing, artikel 1, 16, I, 4°, van de wet van 30 april 1951, geschonden heeft, naar luid waarvan de huurder die betwist dat de verhuurder gerechtigd is de redenen, op grove tekortkomingen aan de uit de huur voortvloeiende verplichtingen gesteund, in te roepen, zich op straffe van verval, binnen dertig dagen na het antwoord van de verhuurder tot de rechter moet wenden, en de rechtbank dan ook ten onrechte de verweerders van dit verval vrijstelt om reden van het gebrek aan belang dat dergelijke betwisting zou vertonen ;

Overwegende dat, waar eiseres in de in het vonnis aangehaalde brief van 29 maart 1968 haar weigering op bewuste tekortkomingen steunde, de rechtbank die weigering niet als een ongemotiveerde of als een niet-ernstige weigering heeft kunnen beschouwen op grond van de overweging dat eiseres binnen twaalf maanden geen verbreking van de huurovereenkomst had aangevraagd, vermits het aan de verweerders behoorde, overeenkomstig het voorschrift van bovenvermeld artikel 1, 16, I, 4° van de wet op de handelshuur, zich binnen de gestelde termijn tot de rechter te wenden ingeval van betwisting van het recht van weigering van de verhuurder op grond van grove tekortkomingen ;

Dat het middel dienvolgens gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan om erover door de rechter in felte-lijke aanleg te worden beslist ;

Verwijst de zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — A.P.R. Tw. Handelshuur (door Ach. Pauwels, tweede herwerkte druk, nr. 350 : « Artikel 16, 1, 4°, derde lid, bepaalt formeel dat de huurder er zich zo maar niet moet bij neerleggen als de verhuurder de huurhernieuwing weigert wegens grove tekortkomingen van de huurder. Deze reden is alleszins voor betwisting vatbaar. De huurder is verplicht zich tot de rechter te wenden binnen dertig dagen na het eerste antwoord van de verhuurder, op straf van verval van het recht op huurhernieuwing (Reyntens-Van Reepinghen, nr. 197, blz. 23 ; - De Page, blz. 271, noot 1 ; - Paternostre, nr. 211). Doch als de verhuurder zelf intussen de zaak voor de rechter heeft gebracht, b.v. met een vraag tot huurverbreking, moet de huurder geen eigen initiatief nemen met een nieuwe oproeping of dagvaarding (Cass., 10 nov. 1961, Pas., 1962, 1, 297). »

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 oktober 1971.

Wvd. voorzitter : M. A. Wauters.

Raadsheren : MM. A. de Vreese, J. Garniers, A. Meeus. (verslaggever) en J. Sury.

Advocaat-generaal : M. F. Dumon.

Advocaat : Mr. G. Van Hecke.

Handelshuur. — Hernieuwing. — Duur. — Uitzondering. — Akkoord van partijen. — Beding met recht voor de verhuurder bij het verstrijken van elke driejarige periode de huur te beëindigen om het goed af te breken. — Art. 13 handelshuurwet. — Dwingend recht.

Het beding van een voor een duur van negen jaren hernieuwde handelshuur, waarbij aan de verhuurder het

recht wordt toegekend om bij het verstrijken van elke driejarige periode de huur te beëindigen om het goed af te breken, kan tot gevolg hebben de werkelijke duur van de huur tot minder dan negen jaren terug te brengen.

Bedoeld beding, dat door geen andere wetsbepaling dan art. 13 handelshuurwet toegelaten wordt, is slechts wettelijk op voorwaarde dat het desbetreffend akkoord van de partijen vastgesteld wordt in de vormen die door dit artikel voorgeschreven zijn om de duur van een hernieuwde handelshuur op minder dan negen jaar te bepalen.

De bepalingen van art. 13 betreffende de duur van de hernieuwde handelshuur zijn dwingende wetsbepalingen en de ervan afwijkende bedingen zijn derhalve door nietigheid aangetast.

Janssens t. / Moncarey.

Gelet op het bestreden vonnis, op 25 juni 1970 door de rechtbank van eerste aanleg te Veurne in hoger beroep gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 3, meer bepaaldelijk het laatste lid daarvan, 13 vervat in de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten met het oog op de bescherming van het handelsfonds, zoals gewijzigd door de wetten van 29 juni 1955 en 27 maart 1970, 6, 1133 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet ;

doordat het bestreden vonnis bij bevestiging van het vonnis van de vrederechter de door verweerster betekende opzegging om het goed af te breken geldig verklaart en zulks om de reden dat « de opzegging betekend werd op grond van vrij aanvaarde bedingen (artikel 1 van de huurovereenkomst) en dat eiseres in hoger beroep zich tegen deze clause nooit verzet heeft »,

terwijl, eerste onderdeel, het beding op grond waarvan de opzegging gegeven werd om het goed af te breken strijdig is met de dwingende bepaling van artikel 3 van de wet op de handelshuurovereenkomsten die de opneming in het huurcontract van een clause die de verhuurder er toe machtigt tijdens de duur van de overeenkomst op te zeggen, enkel toelaat met het oog op eigen exploitatie en niet met het oog op het afbreken, en deze bepaling ook geldt met betrekking tot een hernieuwde overeenkomst daar de hernieuwing, behoudens akkoord van partijen dat blijkt uit een authentieke akte of uit een voor de rechter afgelegde verklaring, wat hier niet het geval is geweest, voor een duur van negen jaar moet zijn (schending van de artikelen 3 en 13 van de wet op de handelshuurovereenkomsten) ;

tweede onderdeel, een clause in een handelshuurovereenkomst, die strijdig is met een dwingende bepaling van de wet, nietig is met het gevolg dat de omstandigheid dat eiseres die clause vrij aanvaard heeft haar het recht niet ontnemt zich voor de rechter op de nietigheid van die clause te beroepen (schending van de artikelen 6 en 1133 van het Burgerlijk Wetboek) ;

derde onderdeel, de overweging dat eiseres die clause vrij aanvaard heeft en er zich nooit tegen verzet heeft geen passend antwoord kan vormen op het door eiseres in haar conclusie ingeroepen middel « dat concludante zich niet moest verzetten op het ogenblik van de huurhernieuwing doch steeds het imperatief karakter van de wet kan inroepen op het ogenblik dat de nietigheid de wettelijke belangen van het handelsfonds in het gedrang zou brengen ; dat concludante pas achteraf zou kunnen afstand doen van een betrekkelijke nietigheid maar dit op heden nog niet heeft gedaan ; dat concludante bij aangetekend schrijven van 5 oktober 1969 de gegeven opzegging reeds heeft bestreden » zodat het bestreden vonnis niet naar be-

horen met redenen is omkleed (schending van artikel 97 van de Grondwet) ;

Overwegende dat het vonnis door het middel slechts aangevochten wordt in zover het uitspraak doet over de door verweerster ingestelde tegeneis ;

Wat de eerste twee onderdelen betreft :

Overwegende dat uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan blijkt dat, bij de eerste hernieuwing van de tussen partijen geldende handelshuurovereenkomst, bedongen werd dat de huur voor negen jaren hernieuwd werd, maar dat verweerster, als verhuurster, bij het verstrijken van elke driejarige periode, de huur kon beëindigen, onder meer om het goed af te breken ; dat verweerster, op grond van dit beding, opzegging van de huur tegen het einde van de eerste driejarige hernieuwingsperiode aan eiseres betekende, om het goed af te breken ;

Overwegende dat het vonnis, uitspraak doende over de tegeneis van verweerster, de opzegging van de huur geldig verklaart om de reden dat zij betekend werd op grond van een vrij aanvaarde clause van het huurceel bevattende huurhernieuwing en dat eiseres zich tegen deze clause nooit heeft verzet ;

Overwegende dat krachtens artikel 13 vervat in de wet van 30 april 1951, de huurder, bij voorkeur boven alle andere personen, recht heeft, bij het eindigen van zijn huur, op de hernieuwing ervan, om dezelfde handel voort te zetten, voor een duur van negen jaren, behoudens akkoord van partijen vastgesteld bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd ;

Overwegende dat het beding van een voor een duur van negen jaren hernieuwde handelshuur, waarbij aan de verhuurder het recht wordt toegekend, bij het verstrijken van elke driejarige periode, de huur te beëindigen om het goed af te breken, tot gevolg kan hebben, zoals ten deze, de werkelijke duur van de huur tot minder dan negen jaren te herleiden ;

Overwegende dat bedoeld beding, dat door geen andere wetbepaling dan voormeld artikel 13 toegelaten wordt, derhalve slechts wettelijk is op voorwaarde dat het desbetreffend akkoord van de partijen vastgesteld wordt in de vormen die door dit artikel voorgeschreven zijn om de duur van een hernieuwde handelshuur op minder dan negen jaren te bepalen ;

Overwegende dat de bovenvermelde bepalingen betreffende de duur van de hernieuwde handelshuur dwingende wetbepalingen zijn en dat de ervan afwijkende bedingen derhalve door nietigheid zijn angetast ;

Overwegende dat ten deze, noch uit de vaststellingen van het vonnis noch uit de stukken waarop het Hof vermag acht te slaan, blijkt dat het bedoeld beding vastgesteld werd bij een authentieke akte of bij een verklaring voor de rechter afgelegd, noch dat eiseres op geldige wijze het recht verzaakt heeft om zich op de nietigheid van dit beding te beroepen ;

Dat het vonnis, derhalve, zijn beslissing niet wettelijk rechtvaardigt ;

Om die redenen,

en zonder acht te slaan op het derde onderdeel van het middel dat geen ruimere vernietiging kan medebrengen ;

Vernietigt het bestreden vonnis, maar slechts in zover het, bij bevestiging van het beroepen vonnis, de tegeneis van verweerster gegrond verklaart, eiseres veroordeelt het goed te ontruimen en verweerster machtigt om eiseres uit te drijven, en in zover het vonnis eiseres in de kosten veroordeelt ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan om erover door de feitenrechter te worden beslist ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Leper, zitting houdende in hoger beroep.

NOOT. — Aan te tekenen bij A.P.R., Handelshuur (door A. Pauwels), nr. 243.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 29 oktober 1971.

Wvd. Voorzitter : M. A. Wauters (verslaggever).

Raadsheren : MM. A. de Vreese, J. Gerniers, A. Meeüs en J. Sury.

Advocaat-generaal : M. A. Colard.

Advocaten : Mrs. H. Van Kerkhoven en I. Claeys Bouuaert.

Rechten van de mens. — Art. 6 van de Europese overeenkomst. — Recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak. — Belastingenzaak.

Het toepassingsveld van art. 6 van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden strekt zich slechts uit tot betwistingen over rechten en verplichtingen van burgerlijke aard en tot het bepalen van de gegrondheid van een tegen een persoon ingestelde strafvervolgning, niet tot de rechten en verplichtingen welke hun oorsprong vinden in het fiscaal recht.

Rapport t. / Belgische Staat.

Gelet op het bestreden arrest, op 23 december 1970 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over het vierde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 8, 30, 92, 94 van de Grondwet en 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden goedgekeurd door de wet van 13 mei 1955,

doordat het arrest, met betrekking tot de grief van eiser dat de bevoegdheid van de directeur der belastingen strijdig is met het statuut van de Rechten van de Mens en inzonderheid met artikel 6 waarbij bepaald wordt dat elke persoon er recht op heeft dat zijn zaak door een onpartijdige en onafhankelijke rechtbank onderzocht wordt, beslist dat : a) deze grief een niet ontvankelijke nieuwe eis uitmaakt daar hij voor de eerste maal wordt ingeroepen voor het Hof ; b) artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens slechts van toepassing is op privaatrecht en strafrecht en niet op fiscaal recht ; c) dat het hof van beroep onbevoegd is om de toepassing van de Belgische wetten te weigeren,

terwijl, a) de Grondwet en het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens van gebiedend recht zijn en zelfs ambtshalve moeten onderzocht en opgeworpen worden, zodat het daarop gesteunde middel nooit als een nieuw middel kan aangezien worden ; b) het onderzoeken of een betwisting privaatrechtelijk of strafrechtelijk is niet afhangt van de procedure die door het interne recht wordt ingesteld maar wel van de aard en het voorwerp zelf van de betwisting ; c) voormeld Verdrag van toepassing is, zelfs tegen bestaande wetgevingen in, en de nationale rechter verplicht is dit verdrag toe te passen ;

Overwegende dat het middel in gebreke blijft te verduidelijken waarin de aangeduide artikelen van de Grondwet geschonden zouden zijn geweest ;

Overwegende dat, in zover het middel de schending inroep van artikel 6, 1, van het Verdrag tot bescherming van

de rechten van de mens, het arrest beslist dat eiser ten onrechte voorhoudt dat de bevoegdheid van de directeur der belastingen strijdig zou zijn met het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en inzonderheid met artikel 6, waarbij bepaald wordt dat elke persoon er recht op heeft dat zijn zaak door een onpartijdige en onafhankelijke rechtbank onderzocht wordt ;

Overwegende dat het hof van beroep die beslissing onder meer hierop vermocht te steunen « dat artikel 6 van de Europese overeenkomst over de rechten van de mens privaatrecht en strafrecht betreft en dienvolgens niet toepasselijk is in fiscale aangelegenheden » ;

Overwegende, inderdaad, dat luidens lid 1 van artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, eenieder bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgung recht heeft op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld ;

Overwegende dat het toepassingsveld van hogervermeld artikel 6 zich slechts uitstrekt tot betwistingen over rechten en verplichtingen van burgerlijke aard en tot het bepalen van de gegrondheid van een tegen een persoon ingestelde strafvervolgung ; dat het niet toepasselijk is op de rechten en verplichtingen welke hun oorsprong vinden in het fiscaal recht ;

Overwegende dat de betwisting, waarover het arrest uitspraak doet vreemd is aan een strafrechtelijke vervolging op grond van een overtreding van fiscale wetsbepalingen ;

Dat de betwisting derhalve buiten het toepassingsveld van bedoeld artikel 6-1, valt ;

Overwegende dat het arrest door het boven aangehaald motief zijn beslissing wettelijk rechtvaardigt, zodat het onderzoek van de gegrondheid van de andere door het middel gecritiseerde motieven van belang is ontbloot ;

Dat het middel niet kan aangenomen worden ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt eiser in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 8 oktober 1971.

Wvd. voorzitter : M. A. Wauters.

Raadsheren : MM. A. de Vreese, J. Gerniers,

A. Meeûs (verslaggever) en J. Sury.

Advocaat-generaal : M. F. Dumon.

Advocaten : Mrs. H. Simont en J. Fally.

Rechtspersoon. — Verzekeraar die de schade betaalt. — Van vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. — Verhaal tegen de aansprakelijke derde. — Geen subjectief recht van de vereniging.

Vaststellend dat een verzekeraar, wegens een ondergane schade, aan een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid een betaling gedaan had, beschouwt het bestreden vonnis dat deze betaling niet van die aard is dat zij de verzekeraar in de rechten van de vereniging jegens de veroorzakers van de schade kon doen treden daar zij niet meer rechten kan doen gelden dan haar verzekerde, de vereniging.

Deze reden verwacht geenszins het bestaan van een recht en de uitoefening daarvan met elkaar, maar stelt

wettelijk vast dat een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, die principieel geen genotsbekwaamheid heeft, dit wil zeggen geen subjectief recht bezit, ook geen recht aan een derde kan overdragen.

Coöp. V. De Sociale Voorzorg t. / Van Lens e.a.

Gelet op het bestreden vonnis, op 3 maart 1970 in laatste aanleg gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322, 1250, 1251, inzonderheid tertio, 1252 van het Burgerlijk Wetboek, 22 van de wet van 11 juni 1874 op het verzekeringen houdende titel X en XI van boek I van het Wetboek van Koophandel,

doordat, vaststaande dat eiseres het Algemeen Belgisch Vakverbond in eigen schade dekte, dat zij tengevolge van het litigieuze ongeval aan haar verzekerde een vergoeding van 10.162 frank heeft gestort en dat haar daarvoor een subrogatoire kwitantie werd afgeleverd onder de handtekening van De Schutter, de regionale secretaris van het Algemeen Belgisch Vakverbond, het bestreden vonnis enerzijds verklaart dat eiseres, handelende als gesubrogeerde in de rechten van het A.B.V.V., « niet meer rechten kan doen gelden dan haar verzekerde » en dat, daar deze geen rechtspersoonlijkheid heeft, eiseres als gesubrogeerde niet ontvankelijk is om tegen de aansprakelijke derde de terugbetaling van de aan de verzekerde gestorte vergoeding te vorderen, anderzijds eraan toevoegende dat de als subrogatoire betaling geldende kwitantie ondertekend is namens het A.B.V.V. door een genaamde De Schutter van wie niet is aangetoond dat hij « wel degelijk door de leden van het A.B.V.V. of door dezes bestuurscomité daartoe gemachtigd was »,

terwijl noch de hoedanigheid van gesubrogeerde van eiseres in de rechten van haar verzekerde, noch de geldigheid of de regelmatigheid van de als bewijs van de subrogatoire betaling geldende kwitantie voor de rechtbank waren betwist, eiseres betoogd hebbende, zonder op dit punt te worden tegengesproken, dat het feit de vergoeding aan lasthebber van haar verzekerde te hebben betaald « haar van rechtswege in de plaats stelt van al de leden van het A.B.V.V., zodat de rechtbank, door de vordering van eiseres niet ontvankelijk te verklaren om de in het middel aangevoerde redenen, 1°) de wettelijke gevolgen miskent van de subrogatoire betaling waardoor de schuldvervolgung zelve van de verzekerde tegen de voor de schade aansprakelijke derde op eiseres is overgegaan, aldus het bestaan van het recht en de uitoefening daarvan in rechte met elkaar verwarrende (schending van alle in het middel aangeduide wetsbepalingen) ; 2°) de bewijskracht miskent van het gerechtelijk contract alsmede van de conclusie van de in de zaak staande partijen, door uitspraak te doen over een betwisting welke bij haar niet aanhangig was en welke niet van openbare orde is (schending van de in het middel aangeduide artikelen 1319, en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) ;

Overwegende dat, vastgesteld hebbende dat eiseres, wegens een ondergane schade, aan het Algemeen Belgisch Vakverbond, vereniging zonder rechtspersoonlijkheid, een betaling gedaan had, het bestreden vonnis beschouwt dat deze betaling niet van die aard was dat zij eiseres in de rechten van het A.B.V.V. jegens de veroorzakers van de schade kon doen treden daar « zij niet meer rechten kan doen gelden dan haar verzekerde (het A.B.V.V.)... » ;

Overwegende dat deze reden geenszins het bestaan van een recht en de uitoefening daarvan met elkaar verwart maar wettelijk vaststelt dat een vereniging zonder

rechtspersoonlijkheid, die principieel geen genotsbekwaamheid heeft, dit wil zeggen geen subjectief recht bezit, ook geen recht aan een derde kan overdragen ;

Overwegende dat, in antwoord op de conclusie van eiseres die betoogde dat zij de schade vergoed had niet aan het A.B.V.V. maar aan al de leden van dit Verbond, zodat zij, ingevolge deze betaling, wettelijk in de rechten van bedoelde leden jegens de veroorzakers van de schade getreden was, het vonnis, in feite, vaststelt dat een kwijting gegeven werd door de secretaris van het A.B.V.V. « namens het A.B.V.V. » en dat er « door geen enkel element van de zaak noch overgelegd bescheid wordt aangetoond dat deze laatste (de secretaris) door de leden van het A.B.V.V. of door dezes bestuurscomité daartoe gemachtigd was » ;

Overwegende dat door deze beschouwing het vonnis, enerzijds, geenszins uitspraak doet over een betwisting welke bij de rechtbank niet aanhangig was, maar louter stelling neemt over een feitelijk element dat door eiseres zelve werd ingeroepen ten bewijze van de ontvankelijkheid van haar eis, en, anderzijds, de bewijskracht van de conclusie van eiseres geenszins miskent ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT. — Verg. Cass., 3 mei 1968, Pas. 1968, I, 1035 ; Cass., 19 april 1968, Pas., 1968, I, 987 en de voetnoot op blz. 994 ; Cass., 28 april 1966, R.W. 1966-67, 1673, J.T. 1966, 544, met noot van M. Taquet en P. Denis, R.C.J.B., 1968, 34 met noot van L. François.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 5 febr. 1971.

Eerste Voorzitter : M. Somerhausen.

Staatsraden : Mevr. Ciselet en M. Rémon.

Substituut-auditeur-Generaal : M. Boland.

Mrs. Rapuez, Ferrier, Leurquin en Putzeys.

Talen in bestuurszaken. — Raad van State. — Middel van ambtswege.

Uit de opzet en de parlementaire voorbereiding van de wet van 2 augustus 1963 blijkt dat de slotaline van artikel 58 van de gecoördineerde wetten van 18 juli 1966 er uitsluitend op gericht is de Vaste Commissie voor taaltoezicht een buitengewone termijn van vijf jaar toe te staan om een nietigheid te doen vaststellen, en dat die alinea bij vergissing is ingevoerd in artikel 58, terwijl zij had moeten staan in artikel 61, par. 4 waar de opdracht van de Vaste Commissie voor taaltoezicht is omschreven.

Gemeld artikel 58 wijkt niet af van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet, onder meer van artikel 87, tweede lid, luidens hetwelk het vernietigingsbesluit moet worden genomen binnen veertig dagen nadat het besluit op het provinciaal gouvernement is ingekomen. Het middel, ontleend aan de onbevoegdheid van de bestuursoverheid, wordt door de Raad van State ambtshalve opgeworpen.

C.O.O. Etterbeek t./Belgische Staat
(Minister van Volksgezondheid).

Arrest nr. 14.511

Overwegende dat de Commissie van openbare onderstand van Etterbeek op 13 december 1966 beslist heeft de « algemene aanwervings- en bevorderingsvoorwaarden van het medisch personeel » te wijzigen door het vaststellen van voorwaarden voor toelating tot de graad van « afdelingschef » ; dat de vice-gouverneur van Brabant op 5 april 1967 de uitvoering van dat besluit heeft opgeschort ingevolge de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet, omdat het in strijd was met het bepaalde in de artikelen 17, § 1, B, 1°, en 17, § 2, van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken ; dat de Commissie van openbare onderstand op 9 mei 1967 akte van het besluit van de vice-gouverneur heeft genomen en besloten heeft, haar besluit van 13 december 1966 te handhaven ; dat de beslissing van 9 mei 1967 op 19 mei 1967 op het provinciebestuur is ingekomen ;

Overwegende dat het bestreden koninklijk besluit de nietigheid van de beslissing van 13 december 1966 vaststelt onder beroep op artikel 58 van de op 18 juli 1966 gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken ; dat dit artikel bepaalt :

« Zijn nietig alle administratieve handelingen en verordeningen, die naar vorm of naar inhoud, strijdig zijn met de bepalingen van deze gecoördineerde wetten.

Onverminderd de toepassing van artikel 61, § 4, lid 3, wordt de nietigheid van die handelingen en verordeningen vastgesteld op verzoek van ieder belanghebbende, hetzij door de overheid van wie die handelingen en verordeningen uitgaan, hetzij naar gelang van het geval en de rangorde van hun respectieve bevoegdheden, door de toezichthoudende overheid, de hoven en rechtbanken of de Raad van State.

De vaststelling van de nietigheid van de bij dit artikel bedoelde handelingen en verordeningen verjaart na vijf jaar » ;

Overwegende dat uit de opzet en de parlementaire voorbereiding van de wet blijkt, dat de slotaline van het even genoemde artikel 58 er uitsluitend op gericht is, de Vaste Commissie voor Taaltoezicht een buitengewone termijn van vijf jaar toe te staan om een nietigheid te doen vaststellen, en dat die alinea bij vergissing is ingevoegd in artikel 61, § 4, waar de opdracht van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht is omschreven ; dat artikel 58 van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken niet afwijkt van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet, zoals die gewijzigd zijn bij de wet van 27 juni 1962 ; dat, luidens artikel 87, tweede lid, « het vernietigingsbesluit moet worden genomen binnen veertig dagen nadat het besluit op het provinciaal gouvernement is ingekomen » ; dat de beslissing van 9 mei 1967, waarbij akte is genomen van het schorsingsbesluit van de vice-gouverneur, op 19 mei 1967 is ingekomen op het provinciebestuur, zodat de bij artikel 87 aan de Koning verleende bevoegdheid verstreek op 29 juni 1967 ; dat het bestreden koninklijk besluit, doordat het na die datum de nietigheid van het besluit van de Commissie van openbare onderstand van 13 december 1966 heeft vastgesteld, op machtsoverschrijding berust ; dat het middel, ontleend aan de onbevoegdheid van de bestuursoverheid, ambtshalve opgeworpen dient te worden,

Besluit,

Artikel 1,

Vernietigd wordt het koninklijk besluit van 15 januari 1968, dat de nietigheid vaststelt van het besluit van 13 december 1966 tot wijziging van de algemene aanwervings- en bevorderingsvoorwaarden van het medisch personeel.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 10 november 1971.

Voorzitter : M. Paës.

Raadsheren : MM. Grenez en Delva.

Advocaten : Mrs. Wyffels (Izegem) en Van Deuren (Brussel).

Misbruik van Recht. — Lichtvaardige tenuitvoerlegging van en uitvoerbaar vonnis ondanks hoger beroep.

Oorspronkelijke aanlegster heeft een bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis uitgevoerd ondanks hoger beroep; het blijkt dat de tenuitvoerlegging geschiedde op lichtvaardige wijze en zonder nut of noodzakelijkheid; oorspronkelijke aanlegster handelde op grond van een foutieve berekening van haar schuldvordering.

Die handelwijze maakt een misbruik van recht uit, gesteld dat oorspronkelijke aanlegster haar uitvoerbare titel slechts mocht hanteren met de behoedzaamheid die geboden is bij de normale uitoefening van een recht door een voorzichtig en bezorgd persoon.

P.V.B.A. Gebroeders Rousseau t/ N.V. Chemviron.

Gezien in regelmatige vorm overgelegd, de door de wat vereiste processtukken, en meer bepaald het op 23 juni 1971 gewezen arrest van deze kamer van het Hof;

Overwegende dat het Hof bij voormeld arrest, rechtdoende op de hoofdvordering en op de in hoger beroep ingestelde tegeneisen van partijen :

1. gezegd heeft voor recht a) dat eiseres in hoger beroep, boven de hoofdsom van 83.144 fr., nog 20.000 fr. — teruggevorderd op tegeneis — aan geïntimeerde heeft betaald ; b) dat het straffebeding van 15% rechtsgeldig is ;

2. de tegeneis van geïntimeerde N.V. Chemviron strekkende tot schadevergoeding wegens tergend en roekeloos beroep ongegrond heeft verklaard en afgewezen ;

3. vooraleer verder ten gronde te beslissen de heropening van de debatten heeft bevolen, met het oog op afrekening onder partijen en berekening van de tegeneis van P.V.B.A. Gebroeders Rousseau strekkende tot schadevergoeding wegens onrechtmatige tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis ;

Overwegende dat niet wordt betwist dat eiseres in hoger beroep heeft betaald :

vóór het vonnis :	83.144,— Fr.
na het vonnis :	23.943,— Fr.

samen : 107.087,— Fr.

noch dat zij feitelijk slechts verschuldigd was m.b.t. de bij dagvaarding gevorderde bedragen :

— in hoofdsom : 83.144 - 20.000 =	63.144,— Fr.
— verhogingsbeding van 15 % :	9.471,— Fr.
— intresten aan 8 % volgens verkoopsvoorwaarden :	2.947,— Fr.

75.562,— Fr.

Overwegende dat zij derhalve te veel betaalde : 107.087 fr. min. 75.562 fr. = 31.525 fr. ;

Overwegende dat eiseres in hoger beroep niet aanspraakgerechtigd is op de conventionele intrest van 8 % m.b.t. de door haar te veel betaalde 31.525 fr. dat zij enkel recht heeft op de verwijlntresten vanaf 18-2-1970, datum van de tenuitvoerlegging van het vonnis en de onverschuldigde betaling van 23.943 fr. onder check-vorm, in handen van de gerechtsdeurwaarder ;

Overwegende dat de door geïntimeerde N.V. Chemviron aangerekende kosten ten bedrage van 6.521 fr. slechts opvorderbaar zijn tot beloop van de gerechtskosten die

in het bestreden vonnis werden begroot op 3.381 fr., terwijl de overige posten betrekking hebben op de tenuitvoerlegging en dienvolgens in principe enkel invorderbaar zijn via de gebruikelijke procedure van invordering, overeenkomstig artikel 91 en volgende K.B. van 24 mei 1933 betreffende het tarief van kosten van tenuitvoerlegging in burgerlijke- en handelszaken ; dat bedoelde uitvoeringskosten terzake ten onrechte worden opgeëist, daar het om overbodige en nodeloze kosten gaat, in acht genomen dat op de datum van het aangevochten vonnis reeds meer was betaald dan verschuldigd was ;

Overwegende dat bij eindafrekening aldus ten gunste van P.V.B.A. Rousseau een saldo overblijft van :

— 31.525,— Fr.
— 3.381,— Fr. (gerechtskosten)

28.144,— Fr., plus verwijlntresten ;

Wat de schade wegens onrechtmatige tenuitvoerlegging van het vonnis a quo betreft :

Overwegende dat eiseres in hoger beroep en op tegeneis P.V.B.A. Rousseau terecht aanspraak maakt op schadevergoeding wegens onrechtmatige tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis ;

Overwegende dat, in strijd met wat N.V. Chemviron op blz. 2 van haar nota voorhoudt, P.V.B.A. Rousseau op de datum van het vonnis geenszins een som van 104.318 — 83.144 = 21.174 fr. verschuldigd was ;

dat bijkens de afrekening die N.V. Chemviron zelf op blz. 1 van dezelfde noot voorbrengt, P.V.B.A. Rousseau slechts een bedrag van 82.083 fr. betalen moest, terwijl zij vóór de uitspraak van het vonnis reeds 83.144 fr. had betaald ; dat, zoals hierboven aangetoond, in het bedrag van 82.083 fr. verkeerdelijk de uitvoeringskosten (120 + 1.200 + 1.560 + 260 = 3.140 fr.) werden aangerekend ; dat feitelijk slechts 75.562 + 3.381 (gerechtskosten) = 78.943 fr. verschuldigd was ;

Overwegende dat aldus vaststaat dat, op het ogenblik van de uitspraak van het vonnis, P.V.B.A. Rousseau reeds te veel had betaald de som van 83.144 — 78.943 = 4.201 fr. ;

Overwegende dat de N.V. Technique et Distribution, oorspronkelijke aanlegster en rechtsvoorgangster van N.V. Chemviron, desondanks op 18-2-1970 liet overgaan tot tenuitvoerlegging van het bestreden vonnis, niettegenstaande het door P.V.B.A. Rousseau ingesteld hoger beroep, dat haar op 13-2-1970 regelmatig was betekend geworden ;

Overwegende dat in het arrest van 23 juni 1971 terecht werd aangestipt dat de partij die het bij voorraad uitvoerbaar verklaard vonnis uitvoert ondanks hoger beroep dit op eigen risico doet ;

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt dat de tenuitvoerlegging op *lichtvaardige wijze en zonder nut noch noodzakelijkheid is geschied* ; dat oorspronkelijke aanlegster rechtsvoorgangster van Chemviron, die het geding heeft hervat, gehandeld heeft op grond van een foutieve berekening van haar schuldvordering ; dat die onverantwoorde tenuitvoerlegging meteen de uitoefening van het recht van hoger beroep door P.V.B.A. Rousseau in het gedrang bracht ; dat deze handelwijze *een misbruik van recht uitmaakt*, gesteld dat oorspronkelijke aanlegster haar uitvoerbare titel slechts mocht hanteren met de behoedzaamheid die geboden is bij de normale uitoefening van een recht door een voorzichtig en bezorgd persoon (zie Cass. 10 sept. 1971, R.W. 1971 - 1972 322 tot 336, met conforme conclusie van Proc. Gen. Ganshof van der Meersch) ;

Overwegende dat, gelet op de voorhanden zijnde gegevens, de door P.V.B.A. Rousseau opgelopen schade bilijkwijze op 5.000 fr. mag worden geraamd ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935 ;
 Verklaart de tegeneisen van P.V.B.A. Gebroeders Rousseau in de hierna bepaalde mate gegrond ;
 Veroordeelt N.V. Chemviron om an P.V.B.A. Gebroeders Rousseau te betalen de som van $28.144 + 5.000 = 33.144$ fr. (drieëndertigduizend honderd vierenveertig frank), verhoogd met de verwijlntresten vanaf 18-2-1970 en de gerechtelijke intresten ;
 Verwijst N.V. Chemviron in de kosten van hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

7e Kamer. — 15 december 1971.

Voorzitter : M. M. De Witte.
 Raadsheren : MM. Carsau en Nuytinck.
 Advocaten : Mrs. Heymans, Carnewal en Six.

Wederkerig contract. — Wanprestatie. — Keus tussen het vorderen der uitvoering of de ontbinding met schadevergoeding (tussenoplossing). — Risico van de schuldeiser.

In een wederkerig contract kan een partij, ingeval van wanprestatie vanwege de tegenpartij, in rechte ofwel de uitvoering vorderen ofwel de ontbinding met schadevergoeding, ofwel een tussenoplossing kiezen en zich beperken tot een schadevergoeding, omdat de uitvoering reeds beëindigd is, zij het op een gebrekkige manier. Gezien de regel van art. 807 gerechtelijk wetboek is er thans geen beletsel meer voor de wijziging van haar keus in de loop van het geding.

De uiteindelijke beslissing behoort echter aan de rechter die niet gebonden is door de keus van de schuldeisers, en die bv. op een vordering tot ontbinding aan de ingebreke zijnde schuldenaar nog de gelegenheid zou kunnen geven tot uitvoering of op een vordering tot schadevergoeding de schuldenaar zou kunnen toelaten zelf de herstellingen te verrichten.

Indien de schuldeiser de rechterlijke beslissing vooruitloopt doet hij dit op eigen risico op gevaar af dat zijn keuze niet zou bekrachtigd worden door de rechter.

Het gaat hier om een normale toepassing van art. 1184 B.W., waar art. 1794 B.W. niet bij te pas komt.

Labiau t./ Mertens en Van Wijsberghe.

Tegen de vonnissen van 7 april en 9 juni 1970 van de Rechtbank van koophandel te Oostende werd tijdig en regelmatig hoger beroep ingesteld, alsook geldig incidenteel hoger beroep door beide geïntimeerden.

De partijen werden in openbare terechtzitting gehoord in hun middelen en conclusies. De stukken werden ingezien.

Toepassing van artt. 1184 en 1794 B.W.

In een wederkerig kontrakt kan een partij, in geval van wanprestatie vanwege de tegenpartij, in rechte ofwel de uitvoering vorderen ofwel de ontbinding met schadevergoeding ofwel, zoals appellant in onderhavig geval, een tussenoplossing kiezen en zich beperken tot een schadevordering omdat de uitvoering reeds beëindigd is, zij het op een gebrekkige manier. Gezien de regel van art. 807 Ger. Wetboek is er thans ook geen beletsel meer voor de wijziging van haar keus in de loop van het geding.

De uiteindelijke beslissing behoort echter aan de rechter, die niet gebonden is door de keus van de schuldeiser en die bv. op een vordering tot ontbinding aan de in gebreke

zijnde schuldenaar nog de gelegenheid zou kunnen geven tot uitvoering of op een vordering tot schadevergoeding de schuldenaar zou kunnen toelaten zelf de herstellingen te verrichten. Indien de schuldeiser op de rechterlijke beslissing vooruitloopt, doet hij dit dan ook op eigen risico, op gevaar af dat zijn keuze niet zou bekrachtigd worden door de rechter.

In onderhavig geval was de wanprestatie van de aannemers zo flagrant en hun gebrek aan vakbekwaamheid zo duidelijk, reeds bij de eerste vtstellingen van de deskundige, dat er weinig kans bestond dat zij van de rechter de gelegenheid zouden krijgen de herstelling of voltooiing zelf uit te voeren, zodat appellant de uitvoering van die werken veilig kon toevertrouwen aan een andere firma.

Het gaat hier dus om een normale toepassing van art. 1184 B.W., waar art. 1794 B.W. niet bij te pas komt. De eis tot schadeloosstelling van appellant is in principe gegrond.

Verantwoordelijkheid voor het slechte werk.

Uit het deskundigenonderzoek is gebleken dat Van Wijsberghe opgetreden is als onderaannemer, zij het op instructie van de hoofdaannemer, en dat hij niet alleen het lassen van de buizen maar ook de verbinding van de buizen met de radiators had op zich genomen.

De hoofdaannemer heeft nagelaten een ernstige voorstudie te maken van de warmteverliezen en de warmteafgiften, alsook een behoorlijk monteringsplan op te maken voor het plaatsen van de buizen. Het lassen der buizen en het verbinden van de buizen met de radiators liet hij, in strijd met zijn offerte aan Labiau, uitvoeren door een niet bevoegde monteerder, die er, volgens de expert « een ongehoorde knoeiboel » van maakte. Werkende zonder monteringsplan en zonder voldoende direktieven van de hoofdaannemer, heeft de onderaannemer er maar op los gelast en gehecht en een installatie gemaakt die niet geëquilibreerd is, zodat een groot deel van de buizen moet uitgenomen en verlegd worden.

De onderaannemer kan zijn verantwoordelijkheid voor zijn slecht werk niet volledig goedpraten door voor te wenden dat de hoofdaannemer zijn gebrek aan vakbekwaamheid kende : indien hij zich niet in staat achtte het werk behoorlijk uit te voeren, had hij het niet op zich mogen nemen. Hij zal dan ook de hoofdaannemer gedeeltelijk moeten vrijwaren voor de schadeloosstelling die deze aan de meester van het werk zal moeten betalen.

De hoofdaannemer draagt de grootste verantwoordelijkheid. Niet alleen heeft hij zijn eigen prestaties slecht uitgevoerd — de voorstudie, het monteringsplan en het toezicht op en de instructies voor de uitvoering — maar hij heeft ook medeschuld aan de wanprestatie van de onderaannemer door de onderaanneming wetens aan een niet bevoegd vakman toe te vertrouwen.

Om die redenen dient de aansprakelijkheid tussen de geïntimeerden verdeeld te worden a rato van 2/3 voor de hoofdaannemer en 1/3 voor de onderaannemer, met uitzondering van de schade aan het gebouw, waarvoor de onderaannemer uiteindelijk alleen aansprakelijk blijft.

De meester van het werk treft geen schuld omdat hij een slechte aannemer gekozen heeft, want als niet-vakman kon hij dit niet vooraf weten en wat de keuze van de onderaannemer betreft, deze is buiten hem om gebeurd.

De schade.

De kosten van de herstellingswerken, die geen minderwaarde zullen nalaten, worden door de expert geraamd op $80.000 + 5.000 + 7\% \text{ taks} = 90.950$ fr. Zoals hoger gezegd heeft appellant niet onrechtmatig gehandeld door het werk toe te vertrouwen aan een andere firma, maar dit betekent niet dat hij een willekeurige prijs kan in rekening brengen. Volgens de expert kon het werk behoorlijk uitgevoerd wor-

den voor de door hem geraamde prijs en appellant toont niet aan dat het hem niet mogelijk was een uitvoerder voor die prijs te vinden.

De geïntimeerden zijn ook aansprakelijk voor de vertering die hun wanprestatie heeft teweeggebracht en de schade die daaruit voor appellant ontstaan is. Diens schade-raming komt echter grotendeels onbewezen en overdreven voor. Hij diende zijn schade zoveel mogelijk te beperken. Terecht heeft hij niet gewacht op de definitieve uitspraak om de voltooiingswerken te laten uitvoeren. Hij kon dit zelfs onmiddellijk na de vaststellingen van de expert laten doen, zoniet de overlating van zijn café uitstellen (hij toont niet aan dat dit niet kon). Hij bewijst aldus niet dat hij een seizoen moest verliezen. Niettemin heeft hij een zekere schade ondergaan, o.m. door het ongebruikt staan van het gebouw. Bij gebrek aan gegevens om zijn commerciële schade nauwkeurig vast te stellen, wordt deze ex aequo et bono geraamd op 50.000 fr.

Verrekening en compensatie.

Bij de berekening van de schade en van de vrijwaring moet rekening gehouden worden met de aannemingsprijs, want de ontbinding van de aannemingsovereenkomst wordt niet gevraagd, en ook met de ondernemingsprijs, want er is geen reden om de ontbinding van de (slecht) uitgevoerde onderaanneming nog uit te spreken — gedeeltelijke schadevergoeding bij wijze van vrijwaring volstaat.

1) Tussen appellant en eerste geïntimeerde :		
schadevergoeding : 90.950 + 50.000 fr.	140.950 fr.	
aannemingsprijs : 210.055 — 175.000 fr.	35.055 fr.	
		105.895 fr.
2) tussen eerste en tweede geïntimeerde :		
aannemingsprijs :	52.868 fr.	
vrijwaring : 85.600 + 50.000 = 45.200 + 5350	50.550 fr.	
		3
		2.318 fr.

Op deze gronden,

Het Hof,

Gelet op art. 24 van de wet van 15 juni 1935 ;
Ontvangt de hogere beroepen ;

Verklaart het principaal en incidenteel hoger beroep van tweede geïntimeerde gedeeltelijk gegrond, het incidenteel hoger beroep van eerste geïntimeerde ongegrond ;

doet de bestreden vonnissen teniet en opnieuw wijzende ; veroordeelt de eerste geïntimeerde om aan appellant te betalen, bij wijze van schadevergoeding, na compensatie met het saldo van de aannemingsprijs, de som van 105.895 frank met de gerechtelijke intresten ;

zegt dat eerste geïntimeerde de onderaannemingsprijs verschuldigd is aan tweede geïntimeerde, die echter tegenover eerste geïntimeerde vrijwaring verschuldigd is ten bedrage van 50.550 frank ;

veroordeelt eerste geïntimeerde om aan tweede geïntimeerde na compensatie van beide bedragen, de som te betalen van 2.318 frank met de gerechtelijke intresten ;

veroordeelt eerste geïntimeerde tot 2/3 en tweede geïntimeerde tot 1/3 van de kosten van beide instanties gevallen aan de zijde van appellant en begroot op 1670 fr. dagvaarding, 30 fr. kopie vonnis, 11.000 fr. expertise, 3.500 fr. rechtsplegingsvergoeding, 240 fr. expeditie vonnis 7.04.1970 en 240 fr. expeditie vonnis 9.06.1970 in eerste aanleg en 1875 fr. rolrecht en 4.000 fr. rechtsplegingsvergoeding in hoger beroep.

NOOT. — Cfr. A. Delvaux, *Traité juridique des Bâtimeurs*, II, nrs. 405, 417 en 423 ; R.P.D.B., complément II, V° Devis et Marchés, nr. 269 bis.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

Kort geding. — 10 november 1971.

Voorzitter : M. Rollier.

Openbaar ministerie : M. Van den Berghe.

Advocaten : Mrs. A. Heyvaert en L. J. Martens.

Echtscheiding. — Voorlopige maatregelen. — Foto's van de vrouw die de man als bewijsmateriaal wil aanwenden.

Wanneer in een echtscheidingsprocedure de raadsman van de man naaktfoto's van de vrouw, die niet onrechtmatig in het bezit van de man waren gekomen, als bewijsmateriaal ter inzage heeft bezorgd aan de raadsman van de vrouw, behoort het niet dat de voorzitter in kort geding bij wijze van dringende en voorlopige maatregel zou bevelen dat de foto's in het bezit van de vrouw gesteld worden. De man vordert terecht de teruggave van de foto's die nog in het bezit van de vrouw zijn in de persoon van haar raadsman.

S. t./ V. D.

Overwegende dat aanlegster, ten titel van dringende en voorlopige maatregelen, vraagt dat vijf foto's in haar bezit zouden gesteld worden alsook de aanpassing van het onderhoudsgeld voor het kind van partijen ;

Overwegende dat verweerder deze vordering betwist en, bij tegeneis, de teruggave van bedoelde foto's opvoert, verder aanspraak maakt op bezoekrecht voor zijn kind met dienvolgens vermindering van het onderhoudsgeld.

De foto's :

Overwegende dat bedoelde foto's niet werden voorgebracht, doch uit de uitlegging van beide partijen is gebleken dat het hier gaat om vijf naaktfoto's van aanlegster zelf, genomen wanneer partijen nog zeer goed overeen kwamen, nl. onmiddellijk na de geboorte van het kind ; dat deze foto's in het bezit waren van verweerder die ze aan zijn raadsman overhandigde om te dienen als bewijsmateriaal in zijn echtscheidingsprocedure ; dat ze door deze laatste medegedeeld werden aan de raadsman van huidige aanlegster en er nog steeds berusten ; verder, dat het hier niet gaat om foto's met schunnig of erotisch karakter en evenmin om « kunstfoto's », doch om gewone liefhebbersfoto's die geen enkele kunstwaarde bezitten ;

Overwegende dat er derhalve, enkel op grond van de verklaring van beide partijen, dient aangenomen dat de wet van 22 maart 1886, art. 20, op het auteursrecht terzake geen toepassing vindt ; dat het auteursrecht inderdaad een originele creatie in hoofde van de maker veronderstelt (Van Isacker, « De exploitatierechten van de auteur », nr. 450) ;

Overwegende dat, naar aanlegsters stelling, de foto's genomen werden in de eigen slaapkamer van partijen door verweerder zelf en met zijn eigen apparaat ; dat, volgens verweerder, ze genomen werden door een derde, zekere T.R. uit Ledeberg ; dat, wat er ook van zij, de foto's in ieder geval regelmatig in het bezit waren van de beide echtgenoten, die toen zeer goed overeen kwamen ; dat niets terzake bewijst en trouwens niet eens wordt beweerd, dat verweerder deze foto's op onrechtmatige wijze in handen had ; dat verweerder wel degelijk besloten is deze foto's als bewijsmateriaal te gebruiken in zijn echtscheidingsproces vermits ze reeds als dusdanig door zijn raadsman medegedeeld werden aan de raadsman van zijn tegenpartij ;

Overwegende dat er onmiddellijk dient aan herinnerd :

1) dat de rechter in kort geding de traditionele hoeder is van de belangen van beide partijen (zie kort geding Ant-

werpen 12-6-1964, « Vijf jaar rechtspraak inzake auteursrecht 1960-1964 » door J. Corbet, blz. 209 ; R.W. 1964-65, kol. 971 ; Recueil jurispr. belge 1965, blz. 104, nr. 4) ;

2) dat daarom ook, op grond trouwens van art. 1039 G.W., zijn beschikkingen in kort geding geen nadeel mogen toebrengen aan de zaak zelf ;

3) dat « des photos prises par un médecin-chef employé dans une clinique et groupées par lui dans un dossier personnel, constituent des documents élaborés par lui pour ses propres recherches scientifiques. Il en est donc propriétaire et peut les réclamer à son départ ; le cas serait différent si ces photos avaient été faites pour la clinique et versées au dossier des malades ou de la clinique (Revue de Droit intellectuel, 1951, blz. 76, « Lettre d'Allemagne » van M. de Boor) ;

4) dat « des photos prises sur les patients dans une clinique n'appartiennent pas aux patients. Toutefois ils peuvent en avoir communication pour les montrer à leur médecin traitant » (ibidem) ;

5) dat « dit wil echter niet zeggen dat afbeeldingen welke geen auteursrechtelijke portretten zijn, om het even door wie mogen gereproduceerd of ten toon gesteld worden, zonder de toestemming van het model. In algemene zin mag men gerust zeggen dat het tegenovergestelde waar is, maar de conflicten daaromtrent zullen moeten opgelost worden buiten het auteursrecht om » (Van Isacker, « De exploitatierechten van de auteur », 1968, blz. 425, nr. 451) ;

Overwegende dat, rekening gehouden met al deze gegevens, verweerder alleszins gerechtigd was om deze foto's in zijn bezit te hebben ; dat verweerder deze elementen als bewijsmateriaal mag aanwenden in zijn procedure tot echtscheiding, evengoed als iemand gerechtigd is brieven of een notaboekje van de tegenpartij aldaar te gebruiken, wanneer ze niet op onrechtmatige wijze in zijn bezit zijn gekomen ;

Overwegende dat het ontnemen van dit bewijsmateriaal aan verweerder, zelfs ten titel van dringende en voorlopige maatregel, hem onbetwistbaar nadeel zou berokkenen in zijn aktie ten gronde ; dat aanlegster deze foto's trouwens niet dringend nodig heeft tijdens de rechtspleging en het toekennen ervan aan aanlegster in feite reeds op een beslissing ten gronde zou neerkomen ; dat wij derhalve, op grond van art. 1039 G.W., onbevoegd zijn om over dit gedeelte van de hoofdeis te kennen ;

Overwegende dat verweerder dan ook te recht bij tegeneis vraagt dat de bedoelde foto's, die thans in het bezit zijn van aanlegster in de persoon van haar raadsman, en die hij in de loop van de echtscheidingsprocedure ten gronde beweert nodig te hebben, hem zouden teruggegeven worden.

.....

CORRECTIONELE RECHTBANK TE KORTRIJK

24 september 1971.

Voorzitter : M. J. Cooreman.

Rechters : MM. P. Decuyper en Ph. van Hille.

Openbaar ministerie : M. L. Denecker.

Advocaten : Mrs. Putman en A. Malfait.

Verkeer. — Openbare weg. — Begrip. — Binnenplaats van een ziekenhuis.

Bij gebrek aan wettelijke verklaring in het verkeersreglement dient onder openbare weg te worden verstaan elke weg waarop het publiek toegelaten of geduld wordt en zich verplaatst, m.a.w. elke weg die feitelijk voor het verkeer openstaat of door het publiek voor zijn verplaatsing wordt gebruikt. Indien er twijfel be-

staat omtrent de al of niet openbaarheid van een weg, dient nagegaan te worden of hij voor het algemeen verkeer openstaat dan wel uitsluitend bestemd is voor een bepaalde soort van weggebruikers.

De binnenplaats van een ziekenhuis is enkel bestemd voor het vervoer van patiënten, van hun vervoerders en bezoekers, en kan derhalve niet als een openbare weg beschouwd worden.

Teirlynck t./ Breye.

.....

Aangezien de hogere beroepen, regelmatig in de vorm, binnen de wettelijke termijn werden ingesteld ;

Ontvangt de hogere beroepen en rechtdoende ten gronde :

Overwegende dat het feit waarvoor Breye Georgette veroordeeld werd door de eerste Rechter, gepleegd werd op de binnenkoer van het hospitaal te Kortrijk ;

Dat het verkeersreglement, blijkens het artikel 1, geldt voor het verkeer op de openbare weg ;

Dat voormeld reglement geen verklaring geeft van wat moet verstaan worden door openbare weg ; dat bij gebrek aan wettelijke verklaring men aan de woorden hun gebruikelijke betekenis moet geven ;

Dat onder openbare weg dient te worden verstaan : elke weg waarop het publiek toegelaten of geduld is en zich verplaatst, m.a.w. elke weg die feitelijk voor het verkeer openstaat of voor het publiek voor zijn verplaatsingen wordt gebruikt (Cass. 10-3-1958 Pas. 1, 701 ; Cass. 11-5-1959 Pas. I, 949) ;

Dat wanneer er twijfel is omtrent de al of niet openbaarheid van een weg, dient nagegaan of hij voor het algemeen verkeer openstaat dan wel uitsluitend bestemd is voor een bepaald soort van weggebruikers (Cass. 10-3-58, R.G.A.R. 1959, 6241) ;

Overwegende dat dient gesteld dat de binnenkoer van een hospitaal enkel bestemd is voor het verkeer van patiënten, van hun vervoerders en bezoekers ;

Overwegende dat aldus een binnenkoer van een hospitaal niet als een openbare weg kan aangezien worden ;

Dat derhalve het artikel 33/1 Wet betreffende de politie over het Wegverkeer, in onderhavig geval niet toepasselijk is ;

Dat ten deze beslist werd dat een vluchtmisdrijf niet strafbaar is zo het niet op de openbare weg werd gepleegd (Handboek Wetgeving op het Wegverkeer van de Verenigde Verzekerden uitg. 1967 blz. 8 met geciteerde Rechtspraak) ;

Overwegende dat ten overvloed dient aangestipt dat een veroordeling wegens vluchtmisdrijf, in de veronderstelling dat deze zou kunnen weerhouden worden, geen geldige rechtsgrond vormt tot een toekenning van schadevergoeding ;

Dat waar grond is tot vrijspraak van Breye, beroeper Goegebeur, als burgerlijke aansprakelijke buiten zaak dient gesteld ;

.....

NOOT. — Zie Cass., 7 september 1970, R.W. 1971-72, 475.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

1e Kamer. — 22 februari 1971.

Voorzitter : M. Kranzen.

Rechters : MM. Spaas en Driessen.

Openbaar ministerie : M. Kuyl.

Advocaten : Mrs. V. Knops en G. Lambrechts.

Echtscheiding. — Rechtspleging. — Vrouw, verzoekster tot echtscheiding, dagvaardt niet na de termijn van zes maanden. — Dagvaarding door de man.

Aan de vrouw, verzoekster tot echtscheiding, was machtiging verleend om te dagvaarden na zes maanden; na het verstrijken van die termijn dagvaardde zij niet, maar later dagvaardde de man.

De vrouw werd gemachtigd te dagvaarden tot echtscheiding, niet de man; maar daar zij meer dan twee maanden na het verstrijken van de termijn van zes maanden niet had gedagvaard, kon de man haar dagvaarden om haar eis vervallen te doen verklaren. Een wederzijds van de man, strekkende tot echtscheiding, is niet ontvankelijk, daar de hoofdeis niet werd ingeleid. De vrouw, die bij conclusie vraagt zekere feiten tot staving van haar oorspronkelijke vordering te mogen bewijzen, kan in die vorm haar eis niet voortzetten, daar zij niet heeft gedagvaard.

F. t./ R.

In feite :

Bij verzoekschrift, neergelegd op 27 februari 1970, vraagt de tegenwoordige verweerster R. tegen de tegenwoordige eiser F. de echtscheiding wegens geweldsdaden en grove beledigingen.

Overeenkomstig art. 239 B.W. verschijnt R. in verzoening voor de voorzitter van de rechtbank op 6 maart 1970. F. verschijnt niet. Op de zitting van 17 maart 1970 verleent de rechtbank aan R. machtiging tot dagvaarden, na het verstrijken van een termijn van zes maanden. Deze termijn verstreek dus op 27 augustus 1970; R. dagvaardde echter niet.

Bij exploit van gerechtsdeurwaarder Smeets van Sint-Truiden, d. 16 november 1970, nam tegenwoordige eiser F. het initiatief en dagvaardde 1° om de eis van tegenwoordige verweerster te horen ongegrond verklaren; 2° om op tegen-eis een vordering tot echtscheiding, gebaseerd op grove beledigingen, gegrond te horen verklaren.

R. vraagt nu bij conclusies zekere feiten tot staving van haar oorspronkelijke eis te mogen bewijzen.

In rechte :

De voorschriften van procedure in zake echtscheiding zijn van openbare orde.

De voorafgaande procedure, ingeleid door R., is regelmatig.

Er bestaat geen tegenstrijdigheid in de vermeldingen van de processen-verbaal, waar wordt aangehaald dat F. op 6 maart 1970 om 9 uur niet verschenen is in verzoening voor de voorzitter van de rechtbank, en dat hij wel op dezelfde datum verschenen is op de terechtzitting in kortgeding welke aanvangt om 10 uur.

Wat nu de procedure op dit ogenblik betreft :

Bij vonnis van 17 maart 1970 werd R. en niet F. gemachtigd te dagvaarden na het verstrijken van de termijn van zes maanden.

Daar eerstgenoemde meer dan twee maanden na het verstrijken van die termijn niet had gedagvaard, kon tweede genoemde dagvaarden om de eis van R. vervallen te horen verklaren. (Les Nouvelles 1938, T. II, nr. 573).

Het eerste deel van zijn eis kan beschouwd worden als hiertoe strekkende;

Zijn tegeneis is echter niet ontvankelijk. Een tegeneis is maar mogelijk wanneer door de tegenpartij een hoofdeis voor de rechtbank is ingeleid. De oorspronkelijke verweerder Fr. kon, daar de hoofdeis niet werd ingeleid, zijn vorder-

ing slechts bij hoofdeis inleiden, 't is te zeggen, mits van zijn kant eerst de voorafgaande procedure te doen (R.P.D. B. - Complètement I. p. 533 nr. quater).

Anderzijds kan R. haar hoofdeis in de huidige vorm niet voortzetten. Zij kan nu niet vragen feiten tot staving van die eis te bewijzen, daar waar zij niet heeft gedagvaard.

De artikelen 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken werden toegepast;

Op die gronden :

Beslist de rechtbank, op tegenspraak, na de Heer Kuyl, Substituut Procureur des Konings gehoord te hebben in zijn eensluidend schriftelijk advies, gelezen ter openbare terechtzitting van 1.2.1971, en na er over te hebben beraadslaagd, dat de hoofdeis van partij Raymaekers vervallen is;

Dat de eis van partij F. in zoverre hij als tegeneis bedoeld is, evenmin ontvankelijk is;

Zij veroordeelt elk van beide partijen in de kosten vvan de eisen door hen gesteld, niet vereffend bij gebrek aan neerlegging van staten.

VREDEGERECHT TE GENT

3e Kanton. — 18 augustus 1971.

Rechter : M. E. Dobbelaere.

Advocaten : Mrs. A. De Potter, A. De Grootte
en I. Claeys-Bouaert.

Legaten. — Lijfrente. — Door wettelijke erfgenaam uit te keren. — Zuiver van belastingen. — Omvat de successierechten.

Na het overlijden van zijn eerste echtgenote had de cujus afstand gedaan van zijn rechten in de gemeenschap en in de nalatenschap, ten voordele van zijn zoon, op last dat deze na het overlijden van zijn vader aan dezès tweede echtgenote een lijfrente zou uitkeren, zuiver van belastingen. Op grond van art. 8 van het wetboek van successierechten wordt die rente geacht als legaat verkregen te zijn, en krachtens art. 70 vorderde de ontvanger daarop successierechten van de wettelijke erfgenamen. Deze beweren dat die rechten ten laste van de weduwe zijn.

In de regel zijn de successierechten op legaten ten laste van de legataris (art. 1016 B.W.), maar het staat de testator vrij ze ten laste van de erfgenamen te leggen; een zodanig beding is wettelijk en komt vaak voor waar het gaat om een bijzonder legaat. Het kan niet betwist worden dat successierechten een belasting zijn en waar de testator geen onderscheid maakt, dient de rechter er ook geen te maken.

Logtenburg t./Smets en Ontvanger der Successierechten.

De vordering ingeleid op 21 mei 1971 bij exploit van gerechtsdeurwaarder Roger De Keyser, te Gent, heeft tot voorwerp : 1° : te horen zeggen voor recht dat de successierechten die verschuldigd zijn op de lijfrente die gelegateerd werd door de vader van de eisers aan de eerste gedaagde, door deze laatste dienen betaald te worden en 2° : deze gedaagde zich te horen veroordelen om aan de eisers terug te betalen de kosten van een dwangsbijzetting, of 1.000 fr. dat hen door de tweede gedaagde werd betekend. Verder vragen de eisers dat het tussen te komen vonnis gemeen aan de tweede gedaagde zou verklaard worden; ook de veroordeling van gedaagde tot de kosten van het geding, met de voorzienene rechtsplegingsvergoeding;

De eisers zijn de enige kinderen en reservataire erfgenamen die de heer Jules Logtenburg nagelaten heeft uit een eerste huwelijk met dame Cnops. de heer Jules Logtenburg is herhuwd met de eerste gedaagde, dame Smets;

Bij akte verleden vóór dhr. Notaris Martens, te Gent, op 24 november 1959, heeft dhr. Jules Logtenburg afstand gedaan van zijn onverdeelde rechten zowel in de nalatenschap van zijn eerste echtgenote dame Cnops als in de ontbonden huwelijksgemeenschap Lotenburg-Cnops, ten voordele van zijn zoon, de eerste eiser ;

Uit deze akte spruit dat, in ruil voor deze afstand, de eerste eiser tal van lasten en verplichtingen op zich heeft genomen, w.o. deze die het voorwerp uitmaakt van het huidige geding, en hierna luidt : « 9. de servir à partir du décès de son père, à l'épouse en secondes noces de ce dernier, dame Stephanie Smets, nette d'impôts, une rente viagère de 2.500 fr. par mois. Un premier paiement aura lieu au décès du cédant hors compte. Les mensualités seront dans la suite payées anticipativement le 25 de chaque mois. »

De heer Jules Logtenburg is overleden op 19 november 1966 ;

Overeenkomstig artikel 8 van het wetboek van successierechten wordt deze rente geacht als legaat te zijn verkregen, waarop successierechten dienen geheven te worden, dewelke door de tweede gedaagde begroot werden op 11.880 fr. bedrag dat noch door de eisers noch door eerste gedaagde wordt betwist ;

De tweede gedaagde heeft de betaling gevorderd van de eisers, krachtens art. 70 van het wetboek der successierechten, dat hem toelaat ze te vorderen van de wettelijke erfgenamen ;

De eisers beweren dat die successierechten ten laste zijn van de legataris, terwijl deze laatste houdt staan dat de betaling berust op de eisers, als wettelijke erfgenamen, krachtens de inhoud van voormeld beding van de akte van 24 november 1959 ;

In de regel zijn de successierechten op de legaten ten laste van de legataris (zie B.W. artikel 1916 al.2 - De Page, Dr. Civ. B. VIII/2 nr. 1086 litt. B.) ;

Evenwel, het staat de testator vrij de successierechten ten laste te leggen van zijn erfgenamen, en dergelijk beding is wettelijk (B.W. artikel 1016 al. 3 - De Page, loc. noot 187) ;

Deze rechtsgeleerde doceert dat de afwijking van de regel van artikel 1016 al. 2 frekwent is waar het gaat, zoals in onderhavig geval, om een particulier legaat (zie ook De Page, loc. cit. nr. 1131, met noot 36) ;

In onderhavig geval staan wij voor dergelijke afwijking van de regel van artikel 1016 al. 2, nu dhr. Jules Logtenburg beschikt heeft dat de lijfrente zal uitbetaald worden « nette d'impôts », letterlijk vertaald : « zuiver van belastingen » ;

De stelling van de eisers dat men een onderscheid zou moeten doen tussen « lasten » en « belastingen » gaat niet op, noch in rechte noch in feite ;

Het kan niet betwist worden dat de successierechten een belasting zijn (in't frans : impôts) zie hieromtrent Rép. Pr. Dr. B. V° Succession (Droit de) nrs. 1, 30, 40 - en V° Impôts, nrs. 89, 4° 107, 119, 151) ;

Het betwist beding is in 't meervoud opgesteld, treft dus alle belastingen hoegenaamd, zodat er geen reden bestaat om de toepassing van de ene of van de andere belasting uit te sluiten ;

Waar de beschikker geen onderscheid maakt, dient de rechter, bij de interpretatie van een woord, ook geen onderscheid te maken,

Men ziet niet in op welke grond er zou moeten beslist worden dat dhr. Jules Logtenburg de directe belasting op het inkomen heeft bedoeld, en niet de successierechten, die toch ook een belasting zijn ;

Dhr. Jules Logtenburg, wanneer de akte Martens werd opgesteld, had een loopbaan van ongeveer 50 jaar advocatuur. De heer Notaris Martens zelf staat gekend als een

zeer bekwame notaris en had ook een zeer lange praktijk. Aan beiden kan het niet ontgaan zijn dat bij het overlijden van de beschikker, de lijfrente ten voordele van zijn echtgenote bedongen, aan successierechten zou onderworpen worden. Er mag toch van die beide juristen niet vermoed worden dat zij voormeld artikel 1016 al. 2 van het burgerlijk wetboek niet kenden ;

Had het hun bedoeling geweest dat de legataris de successierechten op het legaat moest betalen, dan volstond het eenvoudig de clause « vrij van belastingen » weg te laten ;

Deze clause integendeel, ingelast door ervaren juristen, en zijnde een afwijking van een wettelijke bepaling die zij zeker kenden, doet klaarblijkelijk de wil uitkomen van de beschikker dat de belastingen die het legaat zouden bezwaren, door zijn wettelijke erfgenamen zullen gedragen worden, derwijze dat zijn echtgenote, zonder de minste inkorting, van deze betrekkelijk geringe lijfrente zou genieten ;

Ten aanzien van de tweede gedaagde is de vordering noch ontvankelijk noch gegrond ;

Het dwangschrift werd tegen de eisers uitgevaardigd omdat zij spijs hun wettelijke verplichtingen als erfgenaam, geen aangifte van nalatenschap hebben neergelegd. In dit geval put de bevoegde ontvanger in artikel 47 van het Wetboek der successierechten het recht van ambtswege behoudens regularisatie, het bedrag der verschuldigde sommen te begroten en de invordering te vervolgen overeenkomstig artikel 142/1 van voormeld wetboek ;

De erfgenamen hebben geen ander verhaal dan het neerleggen van een regelmatige aangifte, welke dan door het beheer zal gecontroleerd worden ;

Zij hebben het recht niet verzet aan te tekenen om, vóór de bevoegde rechtbank, een discussie over de grond van de aanslag aan te binden (Rép. Pr. Dr. B. V° Succession (Droit de) nr. 1018 (met rechtspraak) ;

Daarenboven, zelfs in de veronderstelling dat wij van mening zouden geweest zijn dat de successierechten op het legaat geheven ten laste moesten gelegd worden van de legataris, dan nog zou deze beslissing niet voor gevolg kunnen gehad hebben dat de ontvanger der successierechten het recht zou verloren hebben dat hij put in artikel 70 van voormeld wetboek, welk hem het recht toekent de rechten en de boeten te vorderen van de wettelijke erfgenamen (R. Pr. Dr. B. V° Succession (Droit de) nr. 1158) ;

In dit geval, is het enig recht van de aangesproken erfgenamen de legataris, die uiteindelijk de belasting moet dragen, in vrijwaring te roepen (R. Pr. Dr. B. loc. cit. nr. 1154) ;

Om deze redenen, gelet op artikelen 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935, op het gebruik der talen in gerechtszaken ;

Wij, Vrederechter, vonnissende op tegenspraak en in eerste aanleg beslissende ;

Wijzen de vordering af als ongegrond tegen de eerste gedaagde en als onontvankelijk en ongegrond tegen de tweede gedaagde ;

.....

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BOEKBESPREKING

Mej. Mr. M. W. E. Koopmann, Het nieuwe echtscheidingsrecht. — Zwolle, Tjeenk Willink, 1971, 81 blz.

In de Vlaamse provinciën hebben de rechters en de advocaten dikwijls aangelegenheden te beoordelen in verband met het echtscheidingsrecht zoals het geldt in Nederland.

Echtscheidingsprocedures van Nederlanders die in België wonen, worden behandeld voor de Belgische rechtbanken en vele gemengde huwelijken tussen Nederlanders en Belgen doen zich voor. Het is dus van groot belang dat de Belgische juristen op de hoogte zouden zijn van het Nederlands echtscheidingsrecht.

Sedert vele jaren werd er in Nederland op aangedrongen dat het echtscheidingsrecht zou gewijzigd worden. Het stelsel dat tot vóór enkele tijd in Nederland in werking was, kende vier echtscheidingsgronden, nl.: het overspel, de kwaadwillige verlating wanneer ze vijf jaar geduurd had, de veroordeling wegens misdrijf tot een vrijheidsstraf van vier jaar of langer en uiteindelijk zware verwondingen of mishandelingen waardoor het leven van de echtgeno(o)t(e) in gevaar werd gebracht.

Tevens voorzag het Nederlands burgerlijk recht dat echtscheidingen door onderling goedvinden, nimmer konden plaatsvinden.

Volgens de tekst bleek dus wel het Nederlands echtscheidingsrecht zeer restrictief te zijn. De werkelijkheid was heel anders. Ten gevolge van de rechtspraak, die men algemeen «de grote leugen» heeft genoemd, was het mogelijk bij onze noorderburen, zeer gemakkelijk en op korte tijd de echtscheiding te bekomen wanneer partijen het hieromtrent eens waren.

De Nederlandse rechtspraak nam aan dat, vermits volgens artikel 1962 van het B.W. de bekentenis een volledig bewijsmiddel is, ditzelfde beginsel ook van toepassing was bij echtscheidingen. Wanneer bv. een echtgenoot de andere van overspel beschuldigde en deze zulks erkende of zelfs eenvoudig verstek maakte, werd de echtscheiding toegestaan.

Dit stelsel is reeds sedert jaren het voorwerp van zeer scherpe kritiek en talrijke geschriften werden gepubliceerd om de echtscheidingsgronden te verbreden en daardoor de praktijk van «de grote leugen», die wel eens door de magistraten zelf beschamend genoemd werd voor de magistratuur, te doen ophouden.

Na vele jaren is thans eindelijk een nieuw echtscheidingsrecht door het Nederlands parlement gestemd geworden. De nieuwe wet is in werking getreden op 1 oktober jongstleden.

Wanneer het vroegere stelsel, zoals dit ook in België het geval is, volledig berustte op de vraag naar de schuld, is dit thans in het nieuwe recht volledig komen te vervallen. In de plaats van de verschillende echtscheidingsgronden die in de vroegere tekst voorkwamen, heeft men in de nieuwe wet slechts één enkele echtscheidingsgrond aangenomen, nl.: «de duurzame ontwijking van het huwelijk».

Een verzoek tot echtscheiding kan thans door beide echtgenoten samen of door één van hen afzonderlijk worden ingediend. Hierdoor zal in de toekomst de praktijk van «de grote leugen» volledig uitgeschakeld worden.

Toch heeft het nieuwe recht niet volledig met de schuldgedachte gebroken want er wordt voorzien dat het verzoek tot echtscheiding wordt afgewezen wanneer de duurzame ontwijking van het huwelijk in overwegende mate te wijten is aan de verzoeker en de tegenpartij verweer doet gelden.

Het is dus stellig dat de schuldvraag niet, zoals door

velen was verlangd geworden, volledig uit het recht werd uitgeschakeld.

Verder kunnen echtscheiding en scheiding van tafel en bed enkel worden toegestaan nadat het huwelijk één jaar heeft geduurd. De procedure om de echtscheiding te bekomen is ook vereenvoudigd geworden. Een verlov van de president van de rechtbank om de rechtspleging te kunnen aanvangen, is niet meer vereist.

Wanneer de echtscheiding bij gemeenschappelijk verzoek van de twee echtgenoten wordt aangevraagd dient een rekwest aangeboden; bij eenzijdig verzoek wordt er gedagvaard.

De regeling van de alimentatie is ook geheel anders dan in ons land. Wanneer een echtgenoot niet over voldoende inkomsten beschikt, kan hem alimentatie worden toegekend. In tegenstelling tot het oud recht wordt hierbij de schuldvraag niet onderzocht. Er dient ook op gewezen dat de alimentatieverplichting van een gewezen echtgenoot eindigt, niet enkel bij een tweede huwelijk, doch ook bij concubinaat van de andere echtgenoot.

Over de hoede van de kinderen kan een beslissing bij het uitspreken van het vonnis worden genomen en er wordt in de nieuwe wet een bezoekrecht voorzien voor de echtgenoot die de hoede niet bekwam, dan wanneer zulks in de oude wet niet het geval was.

Dit zijn slechts de grote lijnen van het nieuwe echtscheidingsrecht, doch zij die hierover meer willen weten, zonder in alle details door te dringen, doen goed kennis te nemen van het boekje van Mej. Mr. Koopmann «Het nieuwe echtscheidingsrecht» dat onlangs van de pers kwam. In dit werkje van slechts 81 blz., is heel de problematiek van het echtscheidingsrecht waarover in Nederland zoveel werd geschreven, uitstekend samengevat. Eerst vinden we er een uiteenzetting van het oud echtscheidingsrecht zoals wij dit gedurende vele jaren in Nederland gekend hebben; daarop volgt een beknopt overzicht van de adviezen die uitgebracht werden door meerdere geleerde genootschappen of religieuze overheidslichamen, waarin een scherpe strijd gevoerd werd over de vraag of de bijzondere gronden van echtscheiding dienden gehandhaafd te worden, — zij het met uitbreiding ervan —, ofwel of slechts enkele algemene gronden, zoals b.v. duurzame ontwijking van het huwelijk, dienden aanvaard te worden. Zoals hoger gezegd, heeft dit laatste standpunt het gehaald.

In een vierde hoofdstuk geeft de auteur een samenvatting van de wordingsgeschiedenis van de wet zoals ze thans in werking is gekomen. Wij vinden er de inhoud van het eerste ontwerp, de kritieken die erop werden uitgebracht, de wijzigingen die eraan werden voorgesteld, de toegevingen die door de regering werden gedaan om te komen tot het nieuwe echtscheidingsrecht zoals het thans in Nederland geldt.

Een bijzonder kapittel is nog gewijd aan een beknopt overzicht van het echtscheidingsrecht in de andere landen: deze waarin de echtscheiding verboden is, zoals in Spanje en Ierland; de landen met één algemene echtscheidingsgrond, zoals die zich voordoen in de meeste landen achter het ijzeren gordijn; verder deze met bijzondere echtscheidingsgronden, zoals in ons land en vele andere Europese landen en uiteindelijk diegene waarin combinaties voorkomen van de algemene echtscheidingsgrond met de bijzondere gronden (bv. Zwitserland, Duitsland, enz...).

Als bijlage geeft het boekje de tekst van de nieuwe wet van 6 mei 1971, die op 1 oktober in werking is gekomen en een uitgebreide lijst van literatuur, waarin de voornaamste geschriften voorkomen die in Nederland invloed gehad hebben op het nieuwe stelsel.

Het werkje is vlot geschreven en het geeft zeer veel stof in een beknopte tekst. Wie het leest is volkomen op

de hoogte van het echtscheidingsrecht zoals het thans in Nederland geldt en het zal zonder twijfel voor vele Vlaamse juristen van belang zijn, van dit boekje kennis te nemen omdat ze er talrijke gegevens zullen in vinden die ook bij hun praktijk dienen gekend te zijn.

René Victor

MEDEDELINGEN

Vrije Universiteit te Brussel.

International Legal Cooperation.

A postgraduate program in English offered by the Vrije Universiteit Brussel.

Beginning in 1972-73 the Law Faculty of the University of Brussels's Flemish section will organize a postgraduate program in English entitled «Program on international Legal Cooperation», in an effort to gain for the University an international reputation as an academic institution.

Internationalization of human relations, necessitating a greater collaboration between different legal systems, has led to the rapidly increasing importance of studying insight into the facts and structures of international relations and the changes they are undergoing not only for legal scholars, but also for lawyers, legal advisers, government officials and diplomats. In their professional lives each of them will be confronted more and more with problems transcending domestic law.

The «Vrije Universiteit Brussel» program will emphasize the necessity for continued contact between the world's major legal systems. These systems will be examined in the various areas where contacts lead to the creation of new rules in law and renewed practice, such as private law, public law, criminal law, international institutions, human rights etc. English has been chosen as the working language for the program due to the ever growing part common law lawyers play in this process of internationalization; the importance of Anglo-Saxon legal writings; and the role of the English language within the framework of international organizations.

The presence in Brussels of the European Economic Community and other international organizations offers the advantage of giving students direct contact between theoretical study and the reality of the work of these organizations. In addition, the city of Brussels is fully equipped with the research tools and institutions required for postgraduate work (i.e. specialized libraries, law institutes, seat or higher courts, etc.)

The program, which includes two four-month semesters, is designed for those who have completed studies for a basic law degree. Tuition for 1972-73 will be BF 5.000. Upon completion of the full academic year (October-June), the degree of Master in International and Comparative Law will be granted based on the decision of the Academic Board.

Because the case method will be used as an instructional tool, fluency in the English language, both written and spoken, is required. An adequate knowledge of French is equally essential, since an important part of the study and research material will not be available in English. Introductory language courses in English emphasizing legal terminology will be offered in September, just prior to the beginning of the program.

In the academic year 1972-73 Belgian and foreign professors, chosen for their academic reputation and vast experience, will teach the following courses: Introduction to the civil law system (Herman De Croo, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel, Dr. Jur., V.U.B.) or Introduction to the

common law system (K.R. Simmonds, Professor of Law, Dean of the Faculty of Law, Univ. of Canterbury, Director of the British Institute of International and Comparative Law, B.A., M.A.; D. Phil., Oxford Univ.); International cooperation in private law (Frédéric Charles Speth, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel, Dr. Jur., Agrégé Ens. Sup., U.L.B.); International cooperation in business law (Etienne Gutt, Professor of Law, Univ. libre de Bruxelles, M.A. Oxford Univ., Dr. Jur., U.L.B. Lic., D. Mar. ULB); International public law (H. Meyers, Lector, U. of Amsterdam, Dr. Jur. U. of Amsterdam); International institutional cooperation (Sylvain Frey, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel, Dr. Jur., VUB); International cooperation in criminal law (Bartholomé De Schutter, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel (partim 25 h.) Dr. Jur. VUB; Lic. Sc. pol. & dipl., U.L.B.; LL M. Harvard Univ.) and Paul Cornil, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel and Univ. libre de Brux. (partim 5 h) Dr. Philo & lettres, ULB Dr. Jur ULB); European legal cooperation (Common Market Law) Jacques Van Damme, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel and College of Europe Bruges, Dr. Jur, VUB, Lic. Notariaat VUB; International cooperation in human rights (Frans De Pauw, Professor of Law, Vrije Univ. Brussel, Lic. Lett. & Wijsbegeerte, VUB, Dr. Jur., VUB Geaggreg. Hoger Onderwijs, VUB); International taxation (J. Van Hoorn., Jr. Director of the International Bureau of Fiscal Documentation, Dr. Jur. J. of Amsterdam) and Selected problems on international and comparative law.

Some full and partial fellowships will be available for foreign and Belgian applicants.

Application: not later than April 1, 1972.

Notice of decision of the Academic Board on your application: not later than May 1, 1972.

Address of the Program: Vrije Universiteit Brussel Program on International Legal Cooperation c/o Professor Dr. B. De Schutter, Director, Ad. Buyllaan, 105, 1050 Brussels, Belgium.

Documents to be completed on special forms and returned to the above mentioned address:

- 1) an application form
- 2) two confidential reference letters to be returned separately by the recommending persons
- 3) one official copy of last academic record or final law degree
- 4) one «certificate of proficiency in English»
- 5) three signed photographs (passport size).

ERRATUM

Aan het einde van de noot onder Vred. Turnhout, 26 maart 1971, R.W. 1971-72, 676, is een verwijzing en een stuk tekst weggevallen. Met herneming van de laatste zin (kol. 678) leze men de tekst verder als volgt:

Men kan van mening verschillen over de waarde van die rechtvaardiging, maar een beroep op art. 854 Ger. Wb. kan enkel bij analogie gedaan worden om die rechtvaardiging te steunen (zie A. Bernard, E. Gutt en L. Simont in R.C.J.B. 1963, blz. 191, nr. 107). In het wetsontwerp tot goedkeuring van de Europese overeenkomst houdende eenvormige wet inzake arbitrage, ondertekend te Straatsburg op 20 januari 1966, en tot invoering in het Gerechtelijk wetboek van een zesde deel betreffende de arbitrage (Parl. Besch., Kamer, 988, nr. 1) luidt art. 1679, 1ste lid, Ger. Wb.: «De rechter bij wie een aan arbitrage onderworpen geschil aanhangig is gemaakt verklaart zich, op verzoek van een partij, onbevoegd om daarvan kennis te nemen, tenzij er ten aanzien van dat geschil geen geldige overeenkomst tot arbitrage is of deze geëindigd is; de exceptie moet voor elke andere exceptie of verweer worden voorgedragen». Art. 568, lid 3, Ger. Wb. spreekt van de verder die «de rechtsmacht» van de rechtbank van

eerste aanleg afwijst, maar art. 590, lid 2, (betreffende de vrederechter) heeft het over « de exceptie van onbevoegdheid » (in het Frans « le déclinatoire ») bij de zaken die ter kennis van scheidsrechters staan. Zoals hierboven is toegelicht gaat het niet om een van de « déclinatoires de compétence » (titel van Deel IV, Boek II, Hoofdstuk VII, Afdeling III), maar om een « déclinatoire de juridiction » (A. Bernard, noot onder Cass., 20 januari 1946, J.T. 1946 471; zie nog Hof Brussel, 1 februari 1952, R.W. 1952-53, 62: « dat de eerste rechter geen rechtsmacht had »).

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschriften voor Privaatrecht, jaargang 1971 - nr. 3.

Ballon L., Is het merkenrecht een nuttig instrument van verbruikersvoorlichting? Wiersma K., De nieuwe structuur voor de grote Nederlandse vennootschap. — Traest G., Overzicht van wetgeving (1970-1971) — Dubois B., Arbeids-overeenkomsten (1966-1970). — Boekbespreking.

Rechtspraak der Haven van Antwerpen, jaargang 1971 - nr. 3 & 4.

Rechtspraak.

Belgische Rechtspraak in Handelszaken, jaargang 1971 - nr. 3 & 4.

Rechtspraak.

Europees Vervoerrecht, jaargang 1971, nr. 6.

W.A.G. Blonk, « De zeevaart en de zeehavens in de Europese Gemeenschappen ». — Common Sea Transport Policy. — R. H. Mankiewicz, La responsabilité du transporteur aérien après Guatemala. — English Summary. — Rechtspraak. — Bibliographie.

De Verzekeringswereld, jaargang 1971 - nr. 12.

Verzekering tegen arbeidsongeschiktheid van zelfstandigen. — Dr. Jur. H. Maurissens (De Finac. Ekon. Tijd), IVE internationaal juridisch Colloquium te Zurich. — H. Thys, De zware fout en het cassatie-arrest van 19 september 1968. — M. Vandeur, Arbeidsongevallen en -verzekering. — H. De Graef, Levensverzekering, -Tarieven, -Argumenten. — P. Fierens, Waarom 10 jaar? — H. De Graef, Verzekering tegen diefstal, -de beschrijving van het risico. — Nieuws van de maatschappijen. — Mededelingen van de maatschappijen.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jaargang 1971 nr. 11.

28 oktober 1971. — Verklaring van voorzitter Malfatti na de goedkeuring door het Lagerhuis. — Eerste deel: documenten, feiten en studies. — Tweede deel: gemeenschapsactiviteiten in september 1971 / Derde deel: Mededelingen, bronnen en referenties.

Nederlands Juristenblad, jaargang 1971 - nr. 45 - 46.

Mr. J. van Schellen, Paul Scholten en de functionele rechter (slot). — Dr. J.J. Goudsmit, Octrooirecht en milieuverontreiniging. — Prof. Mr. Jan Engbertus Jonkerst. — Mr. B. J. J. Schwanebeck, Eis van reconventie blijft van belang voor een grillige echtgenoot. — Jhr. mr. R. Feith, Een merkwaardig geval van echtscheiding. — Mr. H.J. Marius Gerlings, De koning is onschendbaar.

Rechtsgeleerd magazijn Themis, jaargang 1971, nr. 4-5. Bijzonder nummer: Nietigheden.

Redactionele kanttekeningen. In plaats van een voorwoord. — Mr. D.C. Fokkema, Nietigheden in het privaatrecht. — Mr. W. H. Heemskerk, Nietigheid in het burgerlijk procesrecht. — Mr. F.C. Kist, Nietigheden en vernietigbaarheid in het administratief recht. — Mr. M. Van Empel, Vernietiging en nietigheid van onrechtmatig overheidsdelen in de Europese Gemeenschappen. — Mr. Ko Swan Sik, Nietigheid en het volkenrecht. — Boekbesprekingen. — Boekbespreking.

Advocatenblad, jaargang 1971 - nr. 11.

F. Korthals-Altes, De ordevergadering - Een opiniepeiling. — P. H. Bakker Schut, Rechtshulp aan de partikulier. — L. Hardenberg, De functie van de advocaat en zijn orde. — J.P. Hogerzeil, Toekomst kost geld. — S.V. Langeveld, Geleide Democratie in de Balie. — L. van Heijningen, Suggesties. — D. H. W. De Jongh, Van 19e eeuwse standsorganisatie naar een beroepsvereniging van de 20e eeuw. — K. Langelaar, De advocaat is een koekebakker. — De beroepsorganisatie. — Disciplinaire beslissingen. — F.W. Grosheide, Balie duur en deftig. — W. H. de jonge, Vergadering van de Commission Consultative te Milaan op 7, 8, 9, oktober 1971. — R.C. van Schaardenburg, Congres A.I.J.A 1971. — J. R. Voûte, « Section on Business Law ». — K.G.W. van Oven, A.J. Sandberg, Salarisenquête stagiaires 1971. — Van de algemene raad. — Van het bureau der orde. — Wetgevingsformule. — Mededelingen. — Nieuwe uitgaven. — Personalie.

TVVS - Maandblad voor ondernemingsrecht, jaargang 1971 - nr. 12.

Prof. mr. W.J. Slagter, Handhaving van het nieuwe vennootschaps- en ondernemingsrecht. — Prof. mr. F.J.W. Löwensteyn, De wet tot aanpassing van het Nederlandse vennootschapsrecht aan de « Eerste Richtlijn » (II, slot). — Prof. drs. R. Burgert, De grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening van ondernemingen en de gevolgen daarvan voor het inzicht in vermogen en resultaat (II, slot). — W.P. Erasmus, De vereffenaar in conflict met de fiscus. — Mr. P. de Prez, Het « overwegend belang » in artikel 1631a B.W. — Korte notities. — Vragenrubriek. — Boekbespreking.

Journal des tribunaux, jaargang 1971 - nr. 4766.

Tables des matières parues au cours de l'année 1971.

Revue du Notariat Belge, jaargang 1971 - nr. 2585

E. Schreuder, Le nom patronymique et la publicité hypothécaire. — Législation. Revue de la jurisprudence belge. — Notariat. — Le XIe congrès international du notariat latin. — Nécrologie. — Renseignements divers.

Revue de Droit Intellectuel L'ingénieur-Conseil, jaargang 1971 - nr. 10.

Législation belge. — Jurisprudence des Communautés européennes. — Jurisprudence belge. — Divers. — Bibliographie.

nr. 11 - 12

Un interview du Dr. van Bauwel. Le B.B.M.: un an après. — Conventions internationales. — Législation française. — Jurisprudence belge. — Bibliographie. — Table des matières de l'année 1971.

Recueil Dalloz Sirey, jaargang 1971 - nr. 44.

Franck Moderne, Les rapports entre responsabilité contractuelle, responsabilité décennale et responsabilité extra-contractuelle. — Jurisprudence. — Sommaires de jurisprudence. — Législation.